

Brüsszel, 2022.9.8.
COM(2022) 438 final

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A
TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A
RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK**

A környezetvédelmi politikák végrehajtásának felülvizsgálata, 2022

Fordulat környezetvédelmi megfelelés révén

{SWD(2022) 252 final} - {SWD(2022) 253 final} - {SWD(2022) 254 final} -
{SWD(2022) 255 final} - {SWD(2022) 256 final} - {SWD(2022) 257 final} -
{SWD(2022) 258 final} - {SWD(2022) 259 final} - {SWD(2022) 260 final} -
{SWD(2022) 261 final} - {SWD(2022) 262 final} - {SWD(2022) 263 final} -
{SWD(2022) 264 final} - {SWD(2022) 265 final} - {SWD(2022) 266 final} -
{SWD(2022) 267 final} - {SWD(2022) 268 final} - {SWD(2022) 269 final} -
{SWD(2022) 270 final} - {SWD(2022) 271 final} - {SWD(2022) 272 final} -
{SWD(2022) 273 final} - {SWD(2022) 274 final} - {SWD(2022) 275 final} -
{SWD(2022) 276 final} - {SWD(2022) 277 final} - {SWD(2022) 278 final}

1. A környezetvédelmi politika a jelenlegi helyzetben minden eddigénél kritikusabb fontosságú

Az elmúlt három évben az Európai Unió a közelmúlt történelmében példátlan egészségügyi, gazdasági és geopolitikai kihívásokkal szembesült. Kollektív biztonságunk megerősítése kiemelt prioritássá vált. Az ukrajnai háború kitörésével az energiaárak drámai mértékben emelkedtek, és a háború egyértelműen hatással lesz az alapvető élelmiszerek elérhetőségére és árára. Ez aggályokat vetett fel azzal kapcsolatban, hogy háttérbe szorulhat az EU azon célkitűzése, hogy Európa a világ első klímasemleges kontinensévé váljon. A jelenlegi helyzet azonban minden eddigénél határozottabban rávilágít arra, hogy mennyire fontos az EU jövőbeli erőforrás-függetlenségének a hazai megújuló energiaforrások és a nagyobb hatékonyság révén történő növelése. A környezet – mint társadalmi-gazdasági modellünk egyik pillére – nem tud immunis lenni ezekkel a kihívásokkal szemben, de hozzájárulhat ellenállóképességünk javításához.

A megnövekedett geopolitikai feszültségek ellenére sem szabad szem elől tévesztenünk a jelenlegi környezeti válságot. A REPowerEU tervében¹ a Bizottság emlékeztetett arra, hogy Európa tiszta energiára való átállásának felgyorsítása és az „Irány az 55 %!” javaslatának gyorsabb végrehajtása a jelenlegi energiaválság kezelésére és az energiarendszer rezilienciájának fokozására irányuló európai stratégiánk központi eleme. Az ukrajnai háború nem változtat azon a tényen, hogy az előttünk álló legsúlyosabb kihívások közül a legfontosabb az éghajlatváltozás, a környezetszennyezés és a biológiai sokféleség csökkenése. A szélsőséges időjárási és éghajlati események minden évben haláleseteket és jelentős gazdasági veszteségeket okoznak². Az éghajlatváltozás hatásai már a Dél-Európában nyaranta elszennyezett erdőtüzekben, a Közép- és Észak-Európát egyre nagyobb mértékben sújtó aszályokban, továbbá a súlyos áradások egyre gyakoribb előfordulásában is tetten érhetők. A vízre és az élelmiszer-termelésre nehezedő nyomás tovább fog nőni, és az EU egyes részein már most is közepes–jelentős mértékű a vízhiány, ez pedig az idő előrehaladtával várhatóan fokozódni fog. Európában minden nyolcadik haláleset összefüggésbe hozható a környezetszennyezéssel³. A környezetszennyezés mindenekelőtt a leghátrányosabb helyzetű és a leginkább veszélyeztetett lakossági csoportokat érinti, ami tovább súlyosbítja a hátrányos megkülönböztetést és a konfliktusok kockázatát. A környezetszennyezés egyike a biológiai sokféleség csökkenését kiváltó öt legfontosabb oknak, amely a bolygó 8 milliára becsült növény- és állatfajából jelenleg több mint 1 millió fennmaradását fenyegeti.

Az európai zöld megállapodás⁴ a célkitűzései tekintetében helyesnek és kellően rugalmasnak bizonyult ahhoz, hogy igazodni tudjon a változó helyzethez. A felmerülő kihívásokra válaszul az uniós szakpolitikák és szabályok alkalmazása és – szükség esetén – kiigazítása a hosszú távú fenntarthatóságra fog irányulni. A zöld megállapodás már eleve támogatja az energiarendszer dekarbonizációját és az olyan új, tisztább technológiák fejlesztését, mint az elektromobilitás, a zöld hidrogén, a biokémiai anyagok és a dekarbonizált anyagok. Az EU újraértékeli energiapolitikáját is annak érdekében, hogy olyan energiarendszer felé mozduljon el, amely nagyrészt megújuló energián és nagyobb energiahatékonyságon alapul, támogatja éghajlat-politikai és környezetvédelmi célkitűzéseit, és amelyet az uniós gazdaság rezilienciájának és fenntarthatóságának növelésén alapuló nyitott stratégiai autonómiára összpontosító kereskedelmi stratégia egészít ki⁵. Hasonlóképpen, a zöld megállapodás, valamint az agrárpolitika környezetbarátabbá tételére és a biológiai sokféleség

¹ [COM\(2022\) 230 final](#).

² Az időjárással és az éghajlattal kapcsolatos eseményekből eredő gazdasági veszteségek és halálesetek Európában – Európai Környezetvédelmi Ügynökség (europa.eu).

³ [21/2019. sz. EEA-jelentés](#).

⁴ [COM\(2019\) 640 final](#).

⁵ [COM\(2021\) 66 final](#).

védelmére, továbbá a biogazdálkodás ösztönzésére vonatkozó uniós jogszabályok a globális élelmezésbiztonság és ellátásbiztonság kérdésére adott fenntartható válaszok közé tartoznak.

Emellett az egészséges környezet a demokratikus értéinkhez is szervesen kapcsolódik. A jövő nemzedékeinek jogukban áll tiszta környezetet örökölni, és kötelességünk olyan társadalmi-gazdasági modellt kialakítani, amely tiszteletben tartja bolygónk tűrőképességének határait. Ebben az értelemben munkánk hozzájárul a környezeti jogállamiság megfelelő végrehajtásához, az erősebb környezetvédelmi irányításhoz és a tagállamok jobb megfeleléséhez.

Az európai zöld megállapodás különleges szerepet szánt a környezetvédelmi politikák végrehajtása felülvizsgálatának, hogy elismerje széles körű és pontos elemzését és következtetéseit, rámutatott arra, hogy a Bizottságnak és a tagállamoknak gondoskodniuk kell a szakpolitikák és a jogszabályok végrehajtásáról, ugyanakkor hangsúlyozta, hogy *„a környezetvédelmi politikák végrehajtásának felülvizsgálata döntő jelentőségű lesz az egyes tagállamok helyzetének feltérképezése szempontjából”*. Ezt az európai zöld megállapodáshoz kapcsolódó beruházási terv⁶ is megerősítette, amely hangsúlyozza, hogy a környezetvédelmi politikák végrehajtásának felülvizsgálata (EIR) – más eszközökhöz, például az európai szemeszterhez, továbbá az energiaunió keretében kidolgozott nemzeti energia- és klímatervekhez hasonlóan – az egyes tagállamoknak a környezetvédelmi politika kulcsfontosságú ágazataiban jelentkező beruházási igényeinek azonosítását is szolgálja⁷.

2. A szakpolitikai célkitűzések és a jogi kötelezettségek végrehajtás nélkül csak jó tanácsnak tekinthetők – a környezetvédelmi politikák végrehajtásának felülvizsgálata által betöltött szerep

Az uniós szinten elfogadott ambiciózus célok mellett rendkívül fontos biztosítani az uniós környezetvédelmi politikák és jogszabályok alkalmazását. A környezetvédelmi szabályok elégtelen vagy gyenge végrehajtása számos káros hatással járhat bolygónkra, a lakosságra és a gazdaságra nézve. Ez politikai bizalmatlansághoz és frusztrációhoz vezethet, különösen a fiatalok körében, akiket hidegen hagynak az üres frázisok, és az eredmények alapján ítélkeznek.

A környezetvédelmi politika végrehajtása jellemzően hosszú időn keresztül zajlik, és a lendület fenntartása kihívást jelent. Azonban egyedül a végrehajtás az, amely eredményeket hoz az emberek számára. Az Unió környezetvédelmi törekvéseinek megvalósításához ezért folytonosságra és kitartásra van szükség, mivel ezek az eredményes végrehajtás alapvető elemei. 2016-ban⁸ a Bizottság vállalta, hogy rendszeresen jelentést tesz az uniós környezetvédelmi jogszabályok végrehajtásának helyzetéről. A jelenlegi, harmadik EIR⁹ számba veszi a tagállamok által az uniós környezetvédelmi kötelezettségek végrehajtása terén, az első EIR után 5 évvel elért teljesítményt.

Amint azt a korábbi kiadásokban is említettük, az EIR inkább kiegészíti, mintsem helyettesíti azokat az eszközöket, amelyek az uniós szintű végrehajtás révén támogatják, nyomon követik és biztosítják a megfelelést. Az EIR nem érinti a Bizottság azon hatáskörét, hogy az uniós jog megsértése miatt kötelezettségszegési eljárást¹⁰ indítson. Az EIR célja, hogy támogassa a tagállamokat, és lehetővé tegye számukra a környezetvédelmi politikák és szabályok jobb alkalmazását azáltal, hogy biztosítja a szükséges információkat és visszajelzéseket, és átfogó képet nyújt a környezetvédelmi végrehajtás

⁶ [COM/2020/21 final](#).

⁷ Az EIR-ben említett állami támogatási intézkedéseknek meg kell felelniük az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. cikke szerinti állami támogatási szabályoknak.

⁸ [COM\(2016\) 316 final](#).

⁹ Az első EIR csomagot 2017. február 3-án fogadták el. 2019. április 4-én az Európai Bizottság elfogadta a második EIR-csomagot.

¹⁰ Az EU működéséről szóló szerződés 258. és 260. cikke alapján.

aktuális helyzetéről az egyes uniós országokban és uniós szinten¹¹. Egyértelművé teszi továbbá, hogy a tagállamok milyen problémákkal szembesülnek a végrehajtás során a döntéshozók segítése terén, különös tekintettel az erőforrások rangsorolásának mikéntjére.

E tekintetben a Bizottság meghatározta a meglévő, már elfogadott szakpolitikákban és szabályokban meghatározott legfontosabb célkitűzéseket és célokat, amelyek referenciaértékként szolgálnak a végrehajtás terén elért eredmények méréséhez. Hasonlóak a korábbi EIR-ciklusokban alkalmazott célkitűzésekhez és célokhoz, de szükség szerint megtörtént a felülvizsgálatuk és a javításuk. Ez lehetővé teszi az előrehaladás nyomon követését és a tagállamok által az uniós környezetvédelmi joganyag (a környezetvédelmi közösségi vívmányok) alkalmazása terén elért teljesítmény tisztességes összehasonlítását.

Az EIR megmutatja, hogy a közös politikai célkitűzések csak akkor érhetők el, ha az egyes tagállamok sajátos kihívásait eredményesen kezelik. A kiemelt intézkedéseket, amelyek ajánlásokat fogalmaznak meg az egyes tagállamok számára, az országjelentésekben szereplő értékelések alapján igazították ki annak megállapítása érdekében, hogy miként lehet megszüntetni a megfelelés terén mutatkozó hiányosságokat. Ezt követően a kiemelt intézkedéseket harmonizálták, hogy a hasonló helyzetben lévő országok számára is megfelelőek legyenek. E közlemény melléklete áttekintést nyújt a kiemelt intézkedésekről.

Az országjelentések alapján ez a közlemény uniós szinten átfogó következtetéseket kíván levonni az országjelentésekben értékelt minden egyes tematikus területre, valamint a környezetvédelmi politikák végrehajtását lehetővé tevő irányítási keretre és mechanizmusokra vonatkozóan. A *További lépések* ismertetésével zárul.

3. A végrehajtás jelenlegi állása: megállapítások

3.1. Körforgásos gazdaság és hulladékgazdálkodás

A körforgásos gazdaságra vonatkozó, 2020. márciusi új cselekvési tervvel¹² az Európai Bizottság a termékek teljes életciklusára kiterjedő kezdeményezéseket jelentett be, a tervezéstől és a gyártástól a fogyasztásig, a javításig, az újrafelhasználásig, az újrahasznosításig és az erőforrások gazdaságba való visszajuttatásáig. A cél az EU fogyasztási lábnyomának csökkentése és az EU körforgásos anyagfelhasználási arányának megkétszerezése 2030-ig. Ezt követően a fenntartható termékekre vonatkozó kezdeményezéssel és a fenntartható textiltermékekre vonatkozó első uniós stratégiával¹³ a Bizottság teljesíti a körforgásos gazdaságra vonatkozó új cselekvési terv szerinti legfontosabb kötelezettségvállalásokat. A körforgásos gazdaság felülvizsgált nyomonkövetési keretrendszere¹⁴ nyomon követi a legfontosabb tendenciákat és mintákat annak megértése érdekében, hogy a körforgásos gazdaság különböző elemei hogyan fejlődnek, és hogy elegendő intézkedésre került-e sor. Mindazonáltal nemzeti szinten is hatékony reformokra és beruházásokra van szükség.

Az EU-n belüli körforgásosságnak az EIR összefüggésében történő értékelése érdekében a Bizottság több szempontot is megvizsgált, például az anyagok másodlagos felhasználását, az erőforrás-termelékenységet¹⁵, valamint a körforgásos gazdaságra vonatkozó nemzeti szintű stratégiák és programok meglétét. Az EIR országjelentései az egy főre jutó hulladékképződést és a hulladék kezelésének módját is megvizsgálták, különös tekintettel arra, hogy hogyan alakult az évek során az

¹¹ Az EIR jelenlegi kiadása a 2022 májusáig a Bizottság rendelkezésére álló információkon alapul.

¹² [COM\(2020\) 98 final](#).

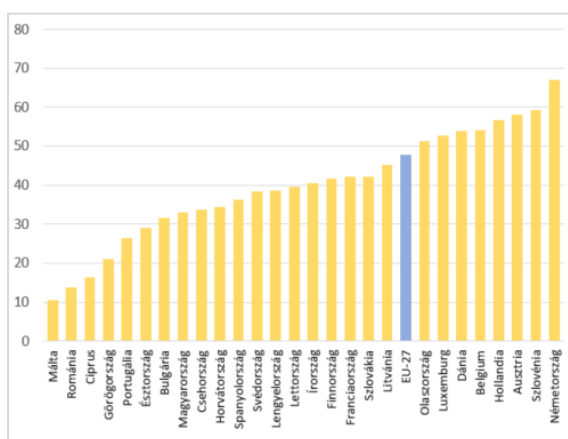
¹³ [COM\(2022\) 141 final](#).

¹⁴ COM és SWD(2022) – az elfogadás tervezett dátuma jelenleg: 2022 végéig.

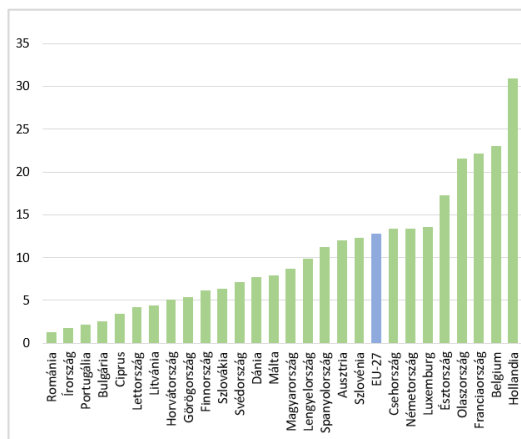
¹⁵ Amely azt méri, hogy a gazdaság a vagyoni termeléséhez mennyire hatékonyan használja fel az anyagi forrásokat.

újrafeldolgozási arány. A hulladékgazdálkodásról szóló korai előrejelző jelentések, amelyek az uniós hulladékcélok elérése felé tett előrelépést értékelik és tájékoztatnak arról, 2022 végén állnak majd rendelkezésre. Az EIR értékelte továbbá a 2018. évi hulladékgazdálkodási jogalkotási csomag – többek között a hulladékokról szóló irányelv¹⁶, a hulladéklerakókról szóló irányelv¹⁷, a csomagolásról és a csomagolási hulladékról szóló irányelv¹⁸, az elhasznált járművekről szóló 2000/53/EK irányelv, az elemekről és akkumulátorokról, valamint a hulladékelemekről és -akkumulátorokról szóló 2006/66/EK irányelv, valamint az elektromos és elektronikus berendezések hulladékairól szóló 2012/19/EU irányelv módosításáról szóló irányelv¹⁹ – átültetésének jelenlegi állását, valamint a hulladékgazdálkodási tervek és a hulladékmegelőzési programok elfogadásának jelenlegi állását, amelyek a hulladékokról szóló uniós jogszabályok végrehajtásának kulcsfontosságú eszközei.

1. ábra: A települési hulladék újrafeldolgozási aránya 2020-ban (%)²⁰

2. ábra: Körforgásos anyagfelhasználási arány 2020-ban (%)²¹

Megállapítások

1. Ma már a legtöbb tagállam rendelkezik a körforgásos gazdaságra vonatkozó nemzeti stratégiákkal és cselekvési tervekkel, vagy bejelentett a termékek teljes életciklusára kiterjedő átfogó stratégiákat és/vagy előrehaladást ért el e stratégiák kidolgozása terén²².
2. Nagy különbségek vannak a tagállamok körforgásos anyagfelhasználási arányai között: az anyagok másodlagos felhasználásának uniós átlaga 12,8 %, Romániában ez az arány 1,3 %, Hollandiában viszont 30,9 %. Ugyanez igaz az erőforrás-termelékenységre is, ahol az uniós átlag 2,09 EUR/kg, ami a bulgáriai 0,3 EUR/kg-tól a hollandiai 5,89 EUR/kg-ig terjed.
3. A környezetre gyakorolt hatásuk, valamint a másodlagos anyagként való hasznosíthatóságuk miatt különös figyelmet kell fordítani az olyan ágazatokra, mint például a műanyag-, az építőanyag- és a textilágazat.

¹⁶ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/851 irányelve (2018. május 30.) a hulladékokról szóló 2008/98/EK irányelv módosításáról (HL L 150., 2018.6.14., 109. o.).

¹⁷ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/850 irányelve (2018. május 30.) a hulladékokról szóló 1999/31/EK irányelv módosításáról (HL L 150., 2018.6.14., 100. o.).

¹⁸ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/852 irányelve (2018. május 30.) a hulladékokról szóló 94/62/EK irányelv módosításáról (HL L 150., 2018.6.14., 141. o.).

¹⁹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/849 irányelve (2018. május 30.) az elhasznált járművekről szóló 2000/53/EK irányelv, az elemekről és akkumulátorokról, valamint a hulladékelemekről és -akkumulátorokról szóló 2006/66/EK irányelv, valamint az elektromos és elektronikus berendezések hulladékairól szóló 2012/19/EU irányelv módosításáról (HL L 150., 2018.6.14., 93. o.).

²⁰ Eurostat, [Recycling rate of municipal waste \(A települési hulladék újrafeldolgozási aránya\)](#), 2021. október. Az adatok minden tagállam esetében 2020-ra vonatkoznak, kivéve BG (2018), AT, EL és IT (2019).

²¹ Eurostat, [Körforgásos anyagfelhasználási arány](#).

²² HR, HU, MT és SK kivételével.

4. *A hulladékképződés megelőzése továbbra is jelentős kihívás minden tagállamban, a magas újrafeldolgozási aránnyal rendelkezőket is beleértve. A tendencia rossz irányt mutat, mivel az EU-ban 2014 óta átlagosan 478 kg/főről 505 kg-ra nőtt a települési hulladékképződés: 2014 óta mindössze öt tagállam csökkentette az egy főre jutó hulladékképződést²³.*
5. *A települési hulladék 50 %-ának újrahasználatra/újrafeldolgozásra való előkészítésére vonatkozó 2020-as célkitűzés elérése továbbra is különös aggodalomra ad okot, amint azt a 2018. évi korai előrejelzési jelentések is kiemelték²⁴.*
6. *Bár történt némi előrelépés, a hulladékokról szóló keretirányelv²⁵ és a hulladéklerakókról szóló irányelv²⁶ alapvető kötelezettségeinek való megfelelés (az illegális hulladéklerakók bezárása, rehabilitáció és hulladékkezelés a hulladéklerakás előtt) még várat magára. A Bizottság jelenleg 12 tagállam ellen folytat kötelezettségszegési eljárást a hulladéklerakókról szóló irányelv be nem tartása miatt²⁷.*
7. *Sajnálatos módon néhány tagállam mindkét problémával szembesül: nem sikerült elérniük az újrafeldolgozási célokat, és még mindig nem megfelelő hulladéklerakókat üzemeltetnek. Ennek eredményeként ezek az országok az EU többi részéhez képest nagyobb végrehajtási hiányosságokat mutatnak²⁸. Komoly erőfeszítésekre van szükségük nemcsak a már hatályban lévő uniós hulladékgazdálkodási célok eléréséhez, hanem az alapvető infrastruktúra kiépítéséhez, valamint a nem produktív és gyakran illegális hulladékgazdálkodási gyakorlatok megváltoztatásához is.*

Sikeres gyakorlatok

Spanyolország a körforgásos gazdaságra vonatkozó átfogó nemzeti stratégiát („*España Circular 2030*”) vezetett be, amely hosszú távú jövőképet, valamint mennyiségi célkitűzéseken alapuló hároméves cselekvési terveket tartalmaz.

Írország²⁹ hasznos példával szolgál a hulladékágazatra vonatkozó átfogó reformjával, amelynek keretében az illegális hulladéklerakók bezárására és széles körű szennyezésmentesítési és helyreállítási munkák finanszírozására került sor. A reformok végrehajtása a Bizottsággal szoros együttműködésben történt, és olyan rendszert eredményezett, amely biztosítja a hulladékokkal kapcsolatos uniós jogszabályok nagy mértékű betartását.

3.2. Biodiverzitás és természeti tőke

A zöld megállapodás nyomán a Bizottság vállalta, hogy megújítja jogérvényesítési erőfeszítéseit az uniós természetvédelmi jogszabályok megsértésének kezelése érdekében. A 2030-ig tartó időszakra szóló uniós biodiverzitási stratégia³⁰ célja, hogy Európa biodiverzitását a helyreállítás útjára állítsa, és

²³ BE, BG (2018-as adatok), IE, HU, SE.

²⁴ PL, ES, SK, RO, PT, MT, LV, HU, EL, FI, EE, CY, HR, BG esetében fennállt annak a kockázata, hogy nem teljesítik a 2020-as újrafeldolgozási célokat. A new early warning report analysing progress on the recommendations from the 2018 early warning reports, as well as an analysis of progress towards achieving the 2025 waste recycling targets, will be presented at the end of 2022.

²⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 2008/98/EK irányelve (2008. november 19.) a hulladékokról és egyes irányelvek hatályon kívül helyezéséről (HL L 312., 2008.11.22., 3. o.).

²⁶ A Tanács 1999/31/EK irányelve (1999. április 26.) a hulladéklerakókról (HL L 182., 1999.7.16., 1. o.).

²⁷ BG, CY, EL, ES, IT, HR, PL, RO, SI, SK, CZ, PT. Ezen túlmenően a Bizottság vizsgálja, hogy MT és ES eleget tesz-e a hulladéklerakás előtti megfelelő kezelésre vonatkozó kötelezettségének.

²⁸ Különösen: EL, RO, MT és CY.

²⁹ Írországnak azonban fokoznia kell körforgásos gazdaságát és fejlesztenie kell az újrafeldolgozást.

³⁰ [COM\(2020\) 380 final](#).

új módszereket határoz meg a meglévő jogszabályok hatékonyabb végrehajtására, új célokkal és irányítási mechanizmusokkal az egészséges és reziliens ökoszisztémák elérése érdekében. Célja a természet helyreállítása és védelme, és elismeri, hogy a végrehajtás és az érvényesítés javításához politikai támogatásra, valamint fokozott pénzügyi és emberi erőforrásokra van szükség mind uniós, mind nemzeti szinten. A biodiverzitással kapcsolatos uniós stratégia kulcsfontosságú elemeként a Bizottság javaslatot tett a természet helyreállításáról szóló jogszabályra³¹, amely összekapcsolja az EU szárazföldi és tengeri területein a természet hosszú távú helyreállítására irányuló átfogó helyreállítási célkitűzést az egyes élőhelyekre és fajokra vonatkozó kötelező helyreállítási célokkal. Ezeknek az intézkedéseknek 2030-ig az EU szárazföldi és tengeri területeinek legalább 20 %-ára, illetve 2050-ig valamennyi helyreállításra szoruló ökoszisztémára ki kell terjedniük. A tagállamok közös felelőssége, hogy a vonatkozó uniós környezetvédelmi vívmányok megfelelő végrehajtásának és érvényesítésének biztosítása révén védjék és helyreállítsák a biodiverzitást és a természetes ökoszisztémákat. A természet helyreállításáról szóló jogszabály olyan rendszert vezet be, amelynek keretében a tagállamok benyújtják a nemzeti helyreállítási terveket, és azokban bemutatják, hogy hogyan fogják elérni a célokat, továbbá az elért eredmények nyomon követésére és az ezzel kapcsolatos jelentéstételre szolgáló rendszereket is tartalmaz.

A biodiverzitási stratégia a „termelőtől a fogyasztóig” új stratégiával³², az uniós erdőstratégiával³³ és az új közös agrárpolitikával párhuzamosan működik a teljes mértékben fenntartható mezőgazdasági és erdőgazdálkodási gyakorlatokra való átállás támogatása és megvalósítása érdekében. Emellett célokat határoz meg az idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatban, és elismeri, hogy fokozni kell az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet³⁴ végrehajtását. A biodiverzitási stratégia nemzetközi együttműködési céljainak elérése érdekében az uniós jogszabályok annak biztosítására irányulnak, hogy teljesítsük nemzetközi megállapodásainkat, és fellepünk az illegálisan kitermelt termékek vagy a veszélyeztetett fajok uniós fogyasztása ellen. Ami a jelentős környezeti és társadalmi-gazdasági előnyöket biztosító erdőket illeti, 2021 júliusában az „Irány az 55 %!” csomag részeként elfogadták a 2030-ig tartó időszakra szóló uniós erdőstratégiát. Ennek fő célkitűzése az egészséges, változatos és reziliens erdők biztosítása az EU-ban. Emellett a Bizottság 2021 novemberében rendeletjavaslatot fogadott el az erdőirtásmentes termékekről³⁵. Ez a rendelet biztosítja, hogy a rendelet hatálya alá tartozó áruk (szarvasmarha, kakaó, kávé, olajpálma, szója és fa) és az ezeket az árukat tartalmazó termékek csak akkor legyenek forgalomba hozhatók és forgalmazhatók az uniós piacon, illetve exportálhatók az Unióból, ha erdőirtástól mentesek. Az erdők fontos szénelnyelők, és a megóvásukra irányuló erőfeszítések létfontosságúak a klímasemlegesség 2050-ig történő elérésére vonatkozó uniós elképzelés megvalósításához. A Bizottság tehát azért lépett fel, hogy minimalizálja a világszerte zajló erdőirtáshoz és erdőpusztuláshoz történő uniós hozzájárulást, ezáltal csökkentse az EU hozzájárulását az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásához és a biodiverzitás globális csökkenéséhez.

Az új uniós talajstratégia³⁶ a talajromlással és annak a biodiverzitásra gyakorolt hatásával foglalkozik. Hangsúlyozza a talajvédelem, a fenntartható talajgazdálkodás és a leromlott állapotú talajok helyreállításának fontosságát a talajdegradáció-semlegesség 2030-ig történő elérése szempontjából. A talaj egy véges és rendkívül törékeny erőforrás, amely az EU-ban egyre inkább leromlik.

³¹ [COM\(2022\) 304 final](#).

³² [COM\(2020\) 381 final](#).

³³ [COM\(2021\) 572 final](#).

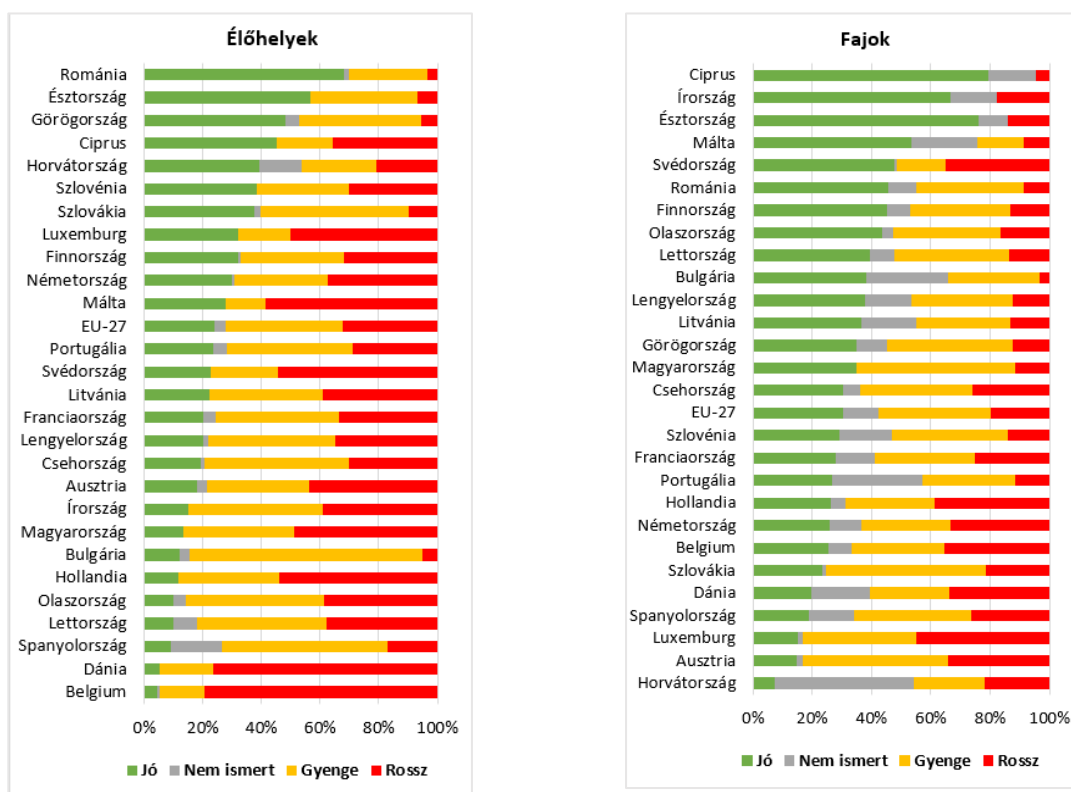
³⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 1143/2014/EU rendelete (2014. október 22.) az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről (HL L 317., 2014.11.4., 35. o.).

³⁵ [COM\(2021\) 706 final](#).

³⁶ [COM\(2021\) 699 final](#).

A természet területén az EIR az élőhelyvédelmi³⁷ és a madárvédelmi irányelvnek³⁸, valamint az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendeletnek való megfelelés értékelésére összpontosít. Az EIR különösen a tagállamokban található Natura 2000 területeket (beleértve az erdőket és a tengeri területeket) értékeli, valamint azt, hogy ezek hogyan biztosítják az élőhelyek és fajok kedvező védettségi helyzetét. Ezenkívül az EIR azt is értékelte, hogy a tagállamok hogyan korlátozzák az idegenhonos inváziós fajokat. A 2030-ig tartó időszakra szóló uniós biodiverzitási stratégia céljainak eléréséhez elengedhetetlen, hogy valamennyi tagállam teljes mértékben megfeleljen a jogszabályoknak, mert ez az uniós vadon élő állatok és növények védelmét célzó európai jogszabályok sarokköve. E tekintetben és az említett irányelvek alapján központi szerepet játszik a Natura 2000³⁹, amely a védett területek legnagyobb összehangolt hálózata a világon. Kulcsfontosságú eszköz Európa legértékesebb és legveszélyeztetettebb fajainak és élőhelyeinek, valamint az ezek alapját képező ökoszisztémáknak a hosszú távú védelme és megóvása szempontjából. Rendkívül sürgető feladat a hálózat teljes kiépítése és hatékony irányítása, mivel a biodiverzitás jelentősen csökken.

3. ábra: Az élőhelyvédelmi irányelv alapján védett élőhelyek és fajok védettségi helyzete tagállami szinten a 2013–2018-as jelentéstételi időszakban⁴⁰

Megállapítások

³⁷ A Tanács 92/43/EGK irányelve (1992. május 21.) a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről (HL L 206., 1992.7.22., 7. o.).

³⁸ Az Európai Parlament és a Tanács 2009/147/EK irányelve (2009. november 30.) a vadon élő madarak védelméről (HL L 20., 2010.1.26., 7. o.).

³⁹ A Natura 2000 az élőhelyvédelmi irányelv alapján kijelölt közösségi jelentőségű területeket, valamint a madárvédelmi irányelv alapján minősített különleges természetvédelmi területeket foglalja magában.

⁴⁰ EEA [10/2020. sz. jelentés](#) „State of nature in the EU. Results from reporting under the nature directives 2013-2018” (A természet állapota az EU-ban. A természetvédelmi irányelvek szerinti jelentéstétel eredményei, 2013–2018) 44. o., 3.8. ábra és 50. o., 3.13. ábra.

1. *A tagállamok jelentős erőfeszítései és bizonyos javulások ellenére a biodiverzitás továbbra is csökken az EU-ban, és romló tendenciát mutat. Az EU-ban a legkedvezőtlenebb állapotban lévő élőhelyek közé tartoznak a féltermészetes gyepek, tőzegmohalápok, élő tőzeglápok és rétlápok. Az elmúlt évtizedben megfigyelhető csökkenés ellenére az EU-27-ben a nettó területelvonás 2012 és 2018 között még mindig 83,8 m²/km² volt.*
2. *Az erdőkre hatalmas nyomás nehezedik. Az uniós természetvédelmi irányelvek értelmében védett uniós erdőterületek 27 %-ából kevesebb mint 15 % van kedvező védeltségi helyzetben, és nőtt a rossz védeltségi helyzetű erdei élőhelyek száma.*
3. *Bár az élőhelyvédelmi és a madárvédelmi irányelv rendelkezései már régóta léteznek és jól ismertek, számos tagállam még mindig nem jelölt ki különleges természetmegőrzési területeket⁴¹, és nem határozott meg természetvédelmi célkitűzéseket és intézkedéseket⁴². A legtöbb tagállamnak fel kell gyorsítania a Natura 2000 hálózatainak kiépítésére irányuló erőfeszítéseit, különösen a tengeri környezetben.*
4. *A biodiverzitás és az ökoszisztémák számára jelentős előnyökkel járna az átfogó közös agrárpolitika (KAP) és az új, 2023–2027-es KAP-stratégiai tervek jelentős mértékű fejlesztése, a féltermészetes gyepterületek kezelésének támogatása, az ökoszisztéma-szolgáltatások védelme, valamint az elveszett tájképi elemek újbóli bevezetésére irányuló erőfeszítések.*
5. *Az uniós szintű végrehajtási intézkedések korlátozták az infrastrukturális projektek és a fakitermelési tevékenységek káros hatásait, miközben hozzájárultak a fajok védelméhez, bővítették a Natura 2000 hálózatot és növelték a kezelési tervvel rendelkező területek számát.*
6. *Bár az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet (IAS-rendelet) teljes körű végrehajtása csak 2019-ben kezdődött meg, egyes célkitűzéseit máris teljesítette, mint például az idegenhonos inváziós fajok uniós szintű kezelésére szolgáló átfogó keretrendszer, valamint az idegenhonos inváziós fajok problémájával kapcsolatos tudatosság növelése. Továbbra is vannak azonban kihívások, mivel a legtöbb tagállam még nem hajtotta végre az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet 13. cikkében előírt kiemelt útvonalak kezelésére irányuló cselekvési terveket.*
7. *Unió-szerte előrelépés történt az ökoszisztémák és szolgáltatásaik állapotának és az azokra nehezedő nyomásnak a közös uniós módszertan (MAES) alkalmazásával történő értékelése, valamint az ökoszisztéma-elszámolás terén. Több támogatásra van azonban szükség a biodiverzitás-nyomonkövetés teljesítményének javításához és a következetes jelentéstétel biztosításához, valamint az üzleti szereplők kritikus tömegének bevonásához annak érdekében, hogy bemutassák az EU természeti tőkéjéből származó előnyöket és az azokra gyakorolt hatásokat.*

Sikeres gyakorlatok

Észtország a vizes élőhelyek helyreállításának egyik úttörője. Észtországnak a helyreállítás előmozdítása terén szerzett szakértelme a természet helyreállításáról szóló jogszabály kapcsán nagyon értékes lesz, ami bizonyítja, hogy a helyreállított vizes élőhelyek számos előnnyel járhatnak, és a sikeres gazdálkodási módszerekkel párhuzamosan fenn is maradhatnak.

Olaszországban fejlettek a környezeti számvittel, a természeti tőkével és a jóléti mutatókkal összefüggő gyakorlatok, amelyek most a Bizottság technikai támogatási eszközéből és az EIR peer-to-peer eszközéből származó támogatásban részesülnek.

⁴¹ BG, CY, IE, PT esetében hiányos a különleges természetmegőrzési területek kijelölése.

⁴² ES, BE, CZ, EL, DE, IT, PL, LT, LV, MT, SK és EE esetében a természetmegőrzési célkitűzéseket nem megfelelően határozták meg. AT, DK, FR, HU, FI, LV, NL, SI – a területek védelme érdekében további intézkedésekre van szükség.

3.3. A szennyezőanyag-mentesség felé

Levegőminőség – Ipari kibocsátások és biztonság (Seveso) – Zaj

Az „Út a szennyezőanyag-mentes levegő, víz és talaj felé” cselekvési terv⁴³ 2050-ig azt a jövőképet vázolja fel, hogy a levegő-, víz- és talajszennyezést olyan szintre kell csökkenteni, amely már nem tekinthető károsnak az egészségre és a természetes ökoszisztémákra, és amely tiszteletben tartja azokat a korlátokat, amelyekkel bolygónk képes megbirkózni, toxikus anyagoktól mentes környezetet teremtve ezáltal. Ez a szennyezés forrásnál történő csökkentésének felgyorsítását célzó kulcsfontosságú, 2030-ig elérendő célokban ölt testet.

Az EIR megvizsgálja a tiszta levegő minőségéről szóló hatályos⁴⁴ jogszabályok⁴⁵ főbb kötelezettségeinek való megfelelést, amelyek számos légszennyező anyag tekintetében egészségügyi alapú előírásokat és nemzeti kibocsátáscsökkentési kötelezettségeket állapítanak meg. A légszennyezés súlyos hatást gyakorol az emberi egészségre és a környezetre. A hely, ahol élünk, meghatározza azokat a kockázatokat, amelyeknek ki vagyunk téve. A levegőszennyezés az ökoszisztémákat is negatívan érinti, főként a savasodás, az eutrofizálódás és az ózon okozta károsodás révén, ami a biodiversitás csökkenéséhez és a mezőgazdasági terméshozam csökkenéséhez vezet. Ha a PM_{2,5} miatt elveszett életévek⁴⁶ számát nézzük 100 000 lakosra vetítve, az EU-27-ben ez 820-ról (2015) 762-re (2019), a NO₂ esetében pedig 157-ről (2015) 99 (2019) csökkent. Számos tagállamban azonban folyamatosan túllépi az említett szennyező anyagokra vonatkozó határértékeket, így azokat a Bizottság szorosan nyomon követi.

2019-hez hasonlóan az EIR megvizsgálja az ipari kibocsátásokról szóló irányelvet⁴⁷, amely Unió-szerte mintegy 52 000 helyhez kötött létesítményre terjed ki. Új adatokat mutat be 2018-ra, valamint első alkalommal a vízbe és a levegőbe történő kibocsátásokra vonatkozóan: A helyhez kötött létesítmények az összes szennyező anyag 20 %-át bocsátják ki a levegőbe és hasonló arányban a vízbe⁴⁸. Az európai ipari üzemek által okozott levegőszennyezésből adódó egészség- és környezetkárosodás a becslések szerint 2017-ben 277–433 milliárd EUR költséggel járt, és a károk felét mintegy 200 létesítmény okozta⁴⁹.

A 2022. évi EIR-ben első alkalommal kerülnek bemutatásra a Seveso III. irányelv⁵⁰ végrehajtási adatai. Az irányelv célja a veszélyes anyagokkal, különösen a vegyi anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek kockázatának kezelése, és hozzájárul a technológiai katasztrófakockázatok csökkentésére irányuló erőfeszítésekhez. Tekintettel arra, hogy az EU-ban nagyon magas az iparosodás aránya, a mintegy 12 000 ipari üzemre vonatkozó Seveso-irányelv hozzájárult a súlyos balesetek gyakoriságának csökkentéséhez. Ez az irányelv széles körben referenciaként szolgál az ipari balesetekkel kapcsolatos politika tekintetében és világszerte számos országban szolgált követendő jogalkotási modellként.

⁴³ [COM\(2021\) 400 final](#)

⁴⁴ Európai Bizottság, [Nemzeti kibocsátások csökkentése](#).

⁴⁵ Európai Bizottság, 2016. [Levegőminőségi szabványok](#).

⁴⁶ Európai Környezetvédelmi Ügynökség 2022; [Levegőminőség Európában – 2021. évi jelentés](#).

⁴⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 2010/75/EU irányelve (2010. november 24.) az ipari kibocsátásokról (a környezetszennyezés integrált megelőzése és csökkentése) (HL L 334., 2010.12.17., 17. o.). Az ipari kibocsátásokról szóló irányelv felülvizsgálata folyamatban van annak érdekében, hogy eredményesebbé váljon.

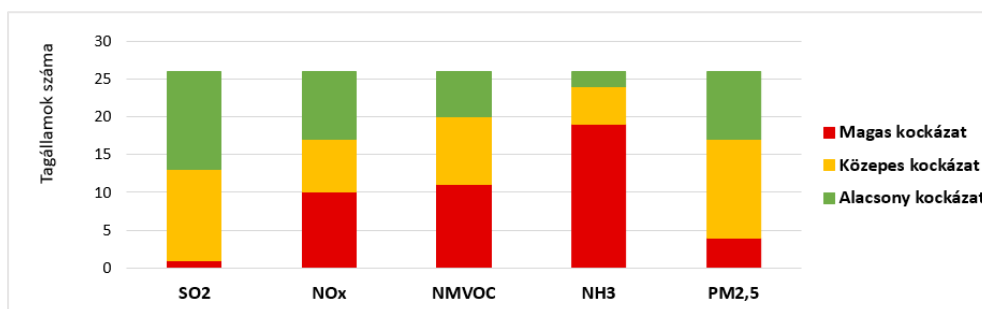
⁴⁸ Európai Bizottság, 2020 [Az ipari kibocsátásokról szóló irányelv értékelése](#), 5. o.

⁴⁹ Európai Környezetvédelmi Ügynökség, 2021, [Costs of air pollution from European industrial facilities 2008–2017](#) (Az európai ipari létesítményekből származó légszennyezés költségei, 2008–2017), 1. táblázat a 15. és a 16. oldalon.

⁵⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 2012/18/EU irányelve (2012. július 4.) a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek veszélyének kezeléséről, valamint a 96/82/EK tanácsi irányelv módosításáról és későbbi hatályon kívül helyezéséről (HL L 197., 2012.7.24., 1. o.).

A környezeti zaj a légszennyezés után a korai elhalálozás második fő oka, amely az EU-27-ben évente 48 000 újonnan kialakult szívbetegséghez vezet⁵¹. A zajirányelv⁵² célja az emberi egészség oly módon történő védelme, hogy előírja a tagállamok számára a zajszintek értékelését annak érdekében, hogy a hatóságok és a lakosság kiválaszthassák a kötelező cselekvési tervekben meghatározott legjobb megoldásokat.

4. ábra: A 2020–2029-es kibocsátáscsökkentési kötelezettségvállalásokra vonatkozó kockázatértékelés⁵³

Megállapítások

1. A javulás ellenére a levegőszennyezés továbbra is komoly egészségügyi problémát jelent az európaiak számára. Ahol a határértékeket tartósan túllépték, a Bizottság következetesen kötelezettségszegési eljárást indít az olyan kulcsfontosságú szennyező anyagok tekintetében, mint a lebegő részecskék és a nitrogén-dioxid⁵⁴. Ezen ügyek némelyikénél az Európai Unió Bírósága (EUB) már hozott olyan ítéleteket, amelyek a korrekciós intézkedések meghozatalát még sürgetőbbé teszik⁵⁵.
2. A tagállamoknak szisztematikus és következetes módon kell teljesíteniük a levegőminőség ellenőrzésére vonatkozó követelményeket, hogy jobb minőségű információkat biztosítsanak a tiszta levegővel és a biodiverzitással kapcsolatos uniós és nemzeti szintű szakpolitikákhoz. Két tagállam esetében az ellenük indított kötelezettségszegési eljárások a monitoringhálózatok hiányosságaira összpontosítanak⁵⁶.
3. A mezőgazdaságból származó ammóniára (NH₃) – amely a nemzeti kibocsátáscsökkentési kötelezettségvállalásokról szóló irányelv hatálya alá tartozó öt szennyező anyag egyike – vonatkozó kibocsátáscsökkentési kötelezettségek teljesítése további erőfeszítéseket igényel. A kibocsátás-előrejelzések 2022. évi felülvizsgálata⁵⁷ azt mutatja, hogy a tagállamok több mint 70 %-a esetében nagy a kockázata annak, hogy nem felelnek meg a 2020–2029-es⁵⁸, illetve a 2030 utáni⁵⁹, ammóniára vonatkozó kibocsátáscsökkentési kötelezettségeknek. A megfelelő

⁵¹ Európai Környezetvédelmi Ügynökség, 2020.

⁵² Az Európai Parlament és a Tanács 2002/49/EK irányelve (2002. június 25.) a környezeti zaj értékeléséről és kezeléséről – a Bizottság egyeztetőbizottságban tett nyilatkozata a környezeti zaj értékeléséről és kezeléséről szóló irányelvről (HL L 189., 2002.7.18., 12. o.).

⁵³ Ricardo Energy & Environment, 2022, [Review of National Air Pollutant Projections and Assessment of National Air Pollution Control Programmes](#) (A nemzeti levegőszennyezés-előrejelzések felülvizsgálata és a nemzeti levegőszennyezés-csökkentési programok értékelése), 2022, 80. o., 4-1. ábra.

⁵⁴ A PM₁₀ lebegő részecske vonatkozásában még függőben van – BG, CZ, EL, ES, FR, HR, HU, IT, PL, RO, SI, SK, SE. A PM_{2,5} lebegő részecske vonatkozásában – HR és IT. A nitrogén-dioxid (NO₂) vonatkozásában még függőben van – AT, BE, CZ, DE, EL, ES, FR, HU, IT, LU, PL, PT, RO.

⁵⁵ BG, PL, HU, RO, IT, FR a lebegő részecskék vonatkozásában, valamint FR és DE a NO₂ vonatkozásában.

⁵⁶ RO, SK.

⁵⁷ Ricardo Energy & Environment, 2022, [Review of National Air Pollutant Projections and Assessment of National Air Pollution Control Programmes](#) (A nemzeti levegőszennyezés-előrejelzések felülvizsgálata és a nemzeti levegőszennyezés-csökkentési programok értékelése), 85–86. o. Megjegyzés: a felülvizsgálat csak 26 tagállamra terjed ki, mivel Románia még nem nyújtotta be nemzeti levegőszennyezés-csökkentési programját.

⁵⁸ AT, BG, CZ, DE, DK, EE, EL, FI, FR, HU, IE, IT, LU, LV, MT, NL, PL, PT, SE.

⁵⁹ AT, BG, CZ, DK, EE, EL, FR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, MT, NL, PL, PT, SE, SI.

eléréséhez olyan intézkedésekre van szükség, mint például az alacsony kibocsátású mezőgazdasági gyakorlatok bevezetése, többek között az állatállomány, a trágya és a műtrágya kezelésére vonatkozóan.

4. A tagállamok mintegy fele⁶⁰ potenciálisan nem felel meg a 2030 utáni, nitrogén-oxidokra (NO_x), 2,5 µm méretű lebegő részecskére (PM_{2,5}) és a nem-metán illékony szerves vegyületekre (NMVOC) vonatkozó kibocsátáscsökkentési kötelezettségvállalásoknak.
5. Egy tagállam még nem nyújtotta be nemzeti levegőszennyezés-csökkentési programját⁶¹.
6. Késik az ipari létesítményekre vonatkozó követelmények átültetése. A Bizottság kötelezettségzegési eljárást indított több tagállammal szemben az ipari kibocsátásokról szóló irányelv⁶² és a Seveso III. irányelv⁶³ megfelelő átültetésének elmulasztása miatt.
7. Javult a zajirányelv szerinti térképek és cselekvési tervek elfogadása, de számos tagállam⁶⁴ esetében továbbra sem állnak rendelkezésre, amely tagállamok ellen kötelezettségzegési eljárás van folyamatban; néhány tagállammal szemben a Bizottság az Európai Unió Bíróságához fordult⁶⁵.

Sikeres gyakorlatok

Olaszországban a PREPAIR (Po Regions Engaged to Policies of AIR)⁶⁶ LIFE integrált projekt a Pó-völgyre terjed ki azokkal a régiókkal és városokkal együtt, amelyek – Szlovéniát is beleértve – a legnagyobb hatást gyakorolják a medencében a levegő minőségére. A projekt 7 évig (2017–2024) tart, és – a 2017. évi Pó-medence-megállapodással és a levegőminőségi tervekkel összhangban – a biomassza-égetésre, az energiahatékonyságra, a közlekedésre és a mezőgazdaságra vonatkozó intézkedéseket tartalmaz. Az egyik konkrét cél kerékpárállomások hálózatának létrehozása a Pó-medence főbb városaiban, valamint a kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése.

A LIFE-IP-HungAIRy⁶⁷ LIFE integrált projekt célja, hogy 2030-ig dekarbonizálja a **magyarországi**, lignitet használó Mátrai Erőművet, és a kohéziós politikán keresztül az Igazságos Átmenet Alapból, valamint az Európai Hálózatfinanszírozási Eszközből és a Modernizációs Alapból származó támogatást nyújtson. A Mátrai Erőmű dekarbonizációja a 2020. évi magyar éghajlat- és környezetvédelmi cselekvési terv részét képező intézkedés.

Csehország uniós forrásokból támogatott programot vezetett be a háztartások elavult és nem megfelelő helyi fűtési forrásainak (Kotlíkova dotace) helyettesítésére. A program 2020-ig 100 000 kazán lecserélését támogatta, ami 2,7 kT PM_{2,5}-kibocsátás-megtakarítást és energiaszükséglet-megtakarítást eredményezett. Ez kiegészíthető az épületek energiahatékonyságának növelését célzó további nemzeti támogatásokkal (Nová Zelená úsporám).

Vízminőség és -gazdálkodás

A vízkészletek és a tőlük függő ökoszisztémák védelme, valamint a tiszta vízellátás biztosítása alapvető fontosságú az emberi lét, a gazdaság (hiszen a víz minden gazdasági ágazatot érint) és a fenntartható fejlődés, valamint a környezetünk szempontjából. A hatályos szabályok megfelelő

⁶⁰ 14 tagállam a nem-metán illékony szerves vegyületek (NMVOC) esetében; 13 tagállam a 2,5 lebegő részecske (PM_{2,5}) esetében; 12 tagállam a nitrogén-oxidok (NO_x) esetében.

⁶¹ RO.

⁶² AT, BG, CZ, DE, EL, IE, HR, SI, SK.

⁶³ AT, BG, CZ, DE, EE, FI, FR, HR, HU, IE, LT, LV, MT, PL, SI, SK.

⁶⁴ CY, CZ, DE, EL, ES, FR, IT, PT, PL, SK.

⁶⁵ SK és PT esetében eddig két ítélet született.

⁶⁶ LIFE [PREPAIR](#).

⁶⁷ LIFE [HUNGAIKY](#).

végrehajtása elengedhetetlen az emberek életminősége és jóléte szempontjából. Emellett nagy lehetőségeket rejt magában a gazdasági növekedés és a munkahelyteremtés terén is.

Ezen okok miatt az uniós vízpolitika az európai zöld megállapodásban meghatározott prioritások egyike⁶⁸. E célból a Bizottság szorosan együttműködik a tagállamokkal annak érdekében, hogy elősegítse a vízkészleteink minőségének megőrzésére, védelmére és javítására irányuló célkitűzések elérését.

Ennek fő eszközei a víz-keretirányelv⁶⁹ és kapcsolódó irányelvei: az árvízvédelmi irányelv⁷⁰, az ivóvíz-irányelv⁷¹, a fürdővíz-minőségi irányelv⁷², a nitrátirányelv⁷³, a települési szennyvíz kezelésről szóló irányelv⁷⁴ és a tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelv (MSFD)⁷⁵. Az eddig elvégzett különböző célravezetőségi vizsgálatok azt mutatják, hogy a vízügyi irányelvek nagyjából megfelelnek a célnak, de általánosságban jobb végrehajtásra lenne szükség.

⁶⁸ 2021 szeptemberében a Bizottság elindította az „*Óceánjaink és vizeink minőségének helyreállítása 2030-ig*” elnevezésű uniós küldetést, amely az európai zöld megállapodás olyan, tengerrel és édesvízzel kapcsolatos céljainak elérésére irányul, mint például az EU tengeri területei 30 %-ának védelme, a tengeri ökoszisztémák helyreállítása és a 25 000 km hosszan szabadon áramló folyók.

⁶⁹ Az Európai Parlament és a Tanács 2000/60/EK irányelve (2000. október 23.) a vízpolitika terén a közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról (HL L 327., 2000.12.22., 1. o.).

⁷⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 2007/60/EK irányelve (2007. október 23.) az árvíz kockázatok értékeléséről és kezeléséről (HL L 288., 2007.11.6., 27. o.).

⁷¹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2020/2184 irányelve (2020. december 16.) az emberi fogyasztásra szánt víz minőségéről (HL L 435., 2020.12.23., 1. o.).

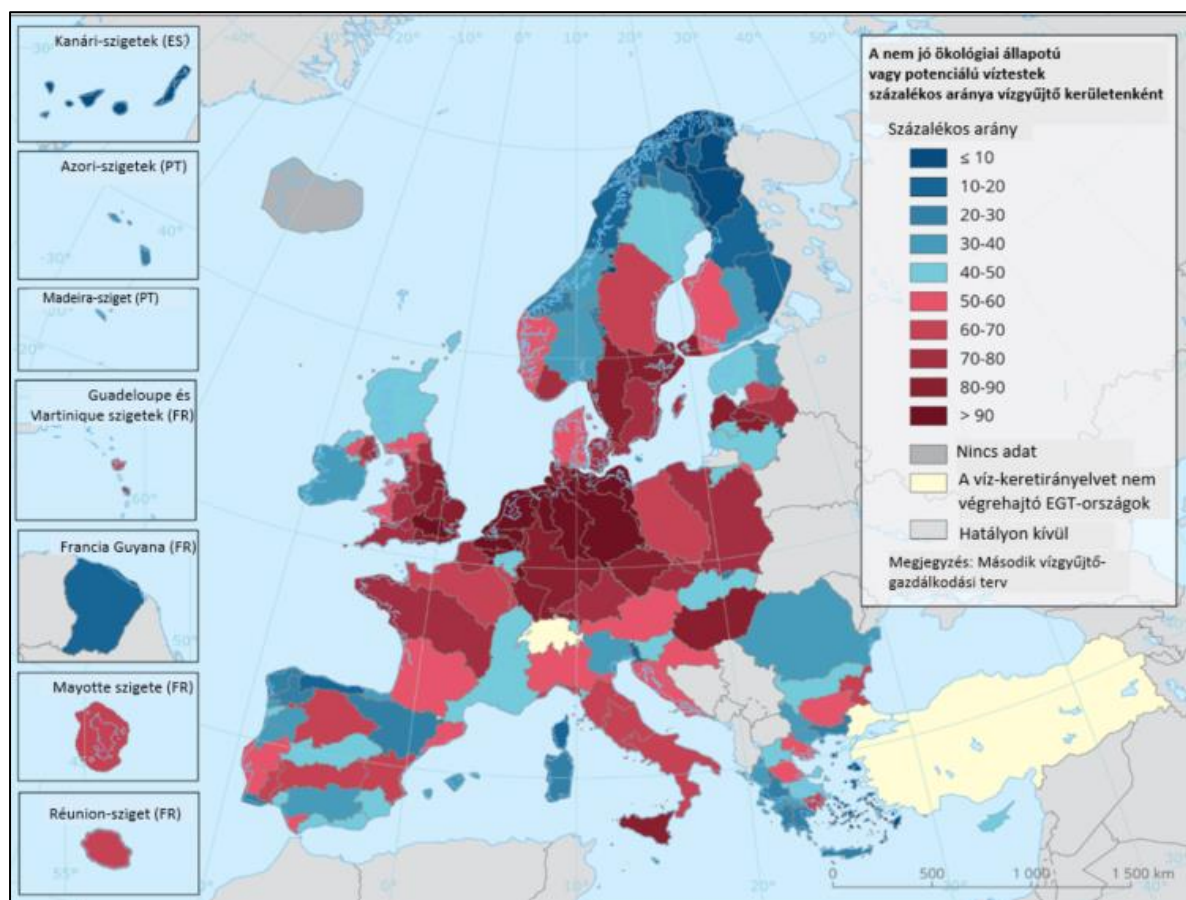
⁷² Az Európai Parlament és a Tanács 2006/7/EK irányelve (2006. február 15.) a fürdővizek minőségéről és a 76/160/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről (HL L 64., 2006.3.4., 37. o.).

⁷³ A Tanács 91/676/EGK irányelve (1991. december 12.) a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről (HL L 375., 1991.12.31., 1. o.).

⁷⁴ A Tanács 91/271/EGK irányelve (1991. május 21.) a települési szennyvíz kezeléséről (HL L 135., 1991.5.30., 40. o.). A Bizottság javaslatot terjesztett elő az 1991-es irányelv további korszerűsítésére annak érdekében, hogy az egész ágazatban javuljon a környezetszennyezés megelőzése, az erőforrás-hatékonyság és az energiasemlegesség.

⁷⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 2008/56/EK irányelve (2008. június 17.) a tengeri környezetvédelmi politika területén a közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról (tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelv) (HL L 164., 2008.6.25., 19. o.).

5. ábra: A jó ökológiai állapotú felszíni víztestek (folyók, tavak, átmeneti és parti tengervizek) aránya vízgyűjtő kerületenként⁷⁶

Megállapítások

1. A víz-keretirányelv célkitűzéseinek végrehajtása folytatódik, de bár folyamatban van a harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási tervek értékelése, a víztestek jó állapotának elérése felé tett előrehaladás általában lassúnak mondható, annak ellenére, hogy közeleg a 2027-es határidő. Ez több tényező együttes fennállásának tulajdonítható: a víztestek jellemzésére vonatkozó referenciafeltételek meghatározásának elmulasztása, a terhelések hiányos értékelése, a víz monitoringjának hiányosságai, ami azt jelenti, hogy a víztestek állapota nem ismert, a tevékenységek víztestekre gyakorolt hatásának értékelése nem megfelelő, és a hivatkozott mentességek nem kellően indokoltak.
2. Az országjelentések tartalmazzák a jó ökológiai és kémiai állapotot el nem érő víztestek százalékos arányára, az ágazatonkénti vízkivételre és a vízkitermelési indexre vonatkozó legfrissebb információkat⁷⁷. E célkitűzések eléréséhez elengedhetetlen a beruházások növelése, és az uniós finanszírozás továbbra is támogatja ezeket a végrehajtási erőfeszítéseket, elsősorban a kohéziós politika, a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz és a Horizont Európa révén.
3. A Bizottság megosztotta a szóban forgó tagállamokkal a második vízgyűjtő-gazdálkodási tervre vonatkozó megállapításait⁷⁸, és elvárja, hogy a harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási tervek benyújtásakor orvosolják a hiányosságokat. A Bizottság azt is ellenőrzi, hogy a nemzeti

⁷⁶ Európai Környezetvédelmi Ügynökség, [2021](#).

⁷⁷ Az uniós átlag 8,39, ami a 20 %-os hiányküszöb alatt van, de néhány tagállamban, például Cipruson, Görögországban, Spanyolországban, Csehországban, Máltán ennél aggasztóbb a helyzet.

⁷⁸ A 2000/60/EK víz-keretirányelv végrehajtásával kapcsolatos uniós kísérleti projektek a második vízgyűjtő-gazdálkodási tervek bizottsági értékelése során feltárt hiányosságokkal kapcsolatban: AT, BG, CY, CZ, DK, EE, EL, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, MT, PL, PT, RO, SE, SI, SK.

rendszerek (pl. engedélyek és ellenőrzések) hogyan biztosítják, hogy az egyes tagállamok helyesen alkalmazzák a víz-keretirányelvet a vízkivétel, a pontszerű forrásokból történő és a diffúz szennyezés tekintetében. A tagállamoknak 2022. március 22-ig kellett benyújtaniuk a Bizottságnak vízgyűjtő-gazdálkodási terveiket és árvízkezelési terveiket (ÁKT). A Bizottság aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy számos tagállam még nem teljesítette jogszabály szerinti jelentéstételi kötelezettségeit⁷⁹, és készen áll arra, hogy a meg nem felelés megállapítása esetén adott esetben intézkedjen.

4. Az 1998-as ivóvíz-irányelv végrehajtása az EU egészében megfelelően zajlik. Néhány országban azonban aggodalomra ad okot⁸⁰. 2023. január 12-ig valamennyi tagállamnak át kell ültetnie az átdolgozott irányelvet annak érdekében, hogy megfeleljenek a felülvizsgált minőségi előírásoknak, a Bizottság pedig támogatást nyújt az új szabályok időben történő és helyes átültetésének biztosításához.
5. Összességében a fürdővizek minőségéről szóló irányelv jelentős arányban jelez kiváló vagy jó teljesítményt az EU-ban. A tagállamok között azonban továbbra is különbségek tapasztalhatók⁸¹.
6. Az olykor jól meghatározott és konkrét kötelezettségek – például a nitrátirányelv és a települési szennyvíz kezeléséről szóló irányelv – ellenére a helyszíni végrehajtás sok esetben nagyon lassú volt a tervezési és szervezeti hiányosságok, valamint a finanszírozás és a prioritások meghatározásának hiánya miatt, a Bizottság támogató megközelítése (például jelentős uniós finanszírozás biztosítása) ellenére. Ezek a problémák nemzeti szinten későn, néha az EUB második ítéletét követően válnak prioritássá.
7. Számos tagállamnak vannak problémái a nitrátirányelv végrehajtásával kapcsolatban, és fokozniuk kellene a mezőgazdaságból származó, a felszín alatti vizeket érintő nitrátszennyezés és eutrofizálódás további csökkentésére irányuló erőfeszítéseiket azáltal, hogy kijelölik az összes nitrátérzékeny területet, és cselekvési terveikbe megfelelő intézkedéseket építenek be⁸².
8. Bár e területen történt némi előrelépés, a települési szennyvizet több tagállamban még mindig nem megfelelően gyűjtik és kezelik. E tagállamokkal szemben továbbra is kötelezettségszegési eljárás van folyamatban⁸³, egyeseknek pedig pénzbüntetést kell fizetniük⁸⁴. Az előrelépés azon múlik, hogy a tagállamok kiemelten kezelik-e a szennyvízgyűjtő rendszerekre és a szennyvíztisztító telepekre irányuló beruházásokat, többek között – amennyiben rendelkezésre áll – a kohéziós politikából származó finanszírozás és az Európai Beruházási Bank által nyújtott kölcsönök hatékony felhasználása révén.
9. A tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelvvel kapcsolatos előrehaladás – a tengeri környezet védelme szempontjából betöltött jelentősége miatt – az országjelentések biodiverzitásról szóló fejezetében szerepel. A Bizottság megvizsgálta az uniós tengervizek állapotának értékelése terén elért eredményeket, valamint az ugyanazon tengeri alrégiókhoz tartozó tagállamoknak a fő terhelések kezelése érdekében végzett regionális együttműködését.

Sikeres gyakorlatok

Hollandia árvízkezelési megközelítése (lehetőség szerint a Rajna és a Meuse folyómedreinek és ártereinek helyreállításával) hatékonynak bizonyult a 2021 júliusában Belgiumot és Németországot is sújtó áradások idején.

Portugália nemrégiben elfogadott egy politikát, amelynek célja a visszanyert víz többféle, nem

⁷⁹ https://ec.europa.eu/environment/water/participation/map_mc/map.htm;
https://ec.europa.eu/environment/water/flood_risk/implem.htm

⁸⁰ FR, HU, IR és IT.

⁸¹ Jelenleg is zajlik az irányelv értékelése, és a Bizottság azt tervezi, hogy 2023-ban átfogó értékelést nyújt be az irányelv működéséről.

⁸² Kötelezettségszegési eljárás van függőben a következő tagállamok ellen: BE, DE, ES, IT.

⁸³ A települési szennyvíz kezeléséről szóló irányelv helytelen alkalmazása miatt jelenleg 19 tagállam ellen van folyamatban kötelezettségszegési eljárás: BG, BE, CY, FR, GR, HU, IR, IT, LV, LT, MT, PL, PT, RO, SK, CZ, SI, SE és ES.

⁸⁴ GR, IT és ES jelenleg a települési szennyvíz kezeléséről szóló irányelvvel kapcsolatban fizet pénzbírságot.

ivóvíz-jellegű célból történő előállítás.

A vízi környezet javítása érdekében **Svédország** támogatást nyújt a mikroműanyagok és egyéb új szennyező anyagok (gyógyszerek) csapadékvízzel történő minimalizálását célzó beruházásokhoz.

Vegyí anyagok

A vegyi anyagokra vonatkozó uniós jogszabályok⁸⁵ annak biztosítására törekednek, hogy a vegyi anyagok előállítása és felhasználása oly módon történjen, amely minimálisra csökkenti az emberi egészségre és a környezetre gyakorolt jelentős mértékű káros hatásokat. Továbbá stabilitást és kiszámíthatóságot nyújtanak a belső piacon működő vállalkozások számára. Emellett az európai zöld megállapodás szerinti szennyezőanyag-mentességi uniós célkitűzés részeként az Európai Bizottság 2020. október 14-én közzétette *A vegyi anyagokra vonatkozó fenntarthatósági stratégia – A toxikus anyagoktól mentes környezetért* című közleményét⁸⁶, amelynek célja a polgárok és a környezet védelmének fokozása, valamint a biztonságos és fenntartható vegyi anyagokkal kapcsolatos innováció fellendítése.

Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású körforgásos gazdaságra való áttérés kiváló lehetőségeket kínál a biztonságos és környezeti szempontból fenntartható vegyipar fellendítésére. Az innovációnak azokra a „biztonságos tervezésű” termékekre kell összpontosítania, amelyek kompatibilisek a tiszta anyagciklusokkal, továbbá kevesebb és kevésbé káros vegyi anyagot használnak. A körforgásos gazdaságban előfordulhat, hogy az anyagokat olyan célokra használják fel, amelyek jelentősen eltérnek attól a céltól, amelyre szánták azokat és amelyre vonatkozóan kockázatértékelésre került sor. Ez rávilágít arra, hogy az ambíciózus, mennyiségi újrafeldolgozási célok elérésének előfeltételeként a tiszta anyagok minőségére kell összpontosítani⁸⁷.

A végrehajtással kapcsolatos információcseréért felelős fórum keretében végrehajtott összehangolt végrehajtási projektek⁸⁸ azonban megmutatták, hogy többet lehetne tenni a végrehajtás hatékonyabbá tétele érdekében, különösen a nyilvántartási kötelezettségek és a biztonsági adatlapok tekintetében, amelyek meglehetősen magas szintű meg nem felelést mutatnak. Az ECHA ezt a regisztrációs szisztematikus átvilágításával próbálta orvosolni, időközben pedig sor került a REACH-rendelet frissítésére annak pontosítása érdekében, hogy a regisztrálóknak mikor kell tájékoztatniuk az ECHA-t a releváns változásokról. Az online értékesítéssel⁸⁹ kapcsolatos legutóbbi projekt jelentős mértékű meg nem felelést tárt fel az online értékesített termékek tekintetében. Az alábbi jelentések következtetéseinek fényében a Bizottság azt is vizsgálja, hogy megvalósítható-e egy európai ellenőrzési kapacitás létrehozása annak érdekében, hogy a végrehajtás egységesebb legyen a tagállamok körében.

Az EIR-jelentések most először vizsgálják a vegyi anyagok regisztrálásáról, értékeléséről, engedélyezéséről és korlátozásáról (REACH)⁹⁰, valamint az osztályozásról, címkézéssel és

⁸⁵ A vegyi anyagok regisztrálása, értékelése, engedélyezése és korlátozása (REACH): HL L 396., 2006.12.30., 1. o. – CLP-rendelet: HL L 252., 2006.12.31., 1. o.

⁸⁶ [COM\(2020\) 667 final](#).

⁸⁷ Az EEA tudományos bizottságának jelentése: [‘Chemicals for a sustainable future \(Vegyí anyagok a fenntartható jövőért\)’](#), 14. o.

⁸⁸ ECHA, a [REF-1](#), [REF-2](#), [REF-3](#) és [REF 4](#) projektek alapján.

⁸⁹ Az ECHA weboldala a FORUM menüpont alatt [REF 8 \(2021\)](#).

⁹⁰ A Bizottság (EU) 2020/878 rendelete (2020. június 18.) a vegyi anyagok regisztrálásáról, értékeléséről, engedélyezéséről és korlátozásáról (REACH) szóló 1907/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet II. mellékletének módosításáról (HL L 203., 2020.6.26., 28. o.).

csomagolásról szóló rendelet (CLP)⁹¹ végrehajtásának helyzetét. Ez a nemzeti hatóságok által a REACH-rendelet 117. cikkének (1) bekezdése és a CLP-rendelet 46. cikkének (2) bekezdése alapján készített jelentések Bizottság általi értékelésén⁹² alapul. 2021 augusztusában a Bizottság a végrehajtás különböző szempontjaira vonatkozó mutatók segítségével mérhető értékelést⁹³ tett közzé a vegyi anyagokról szóló két fő uniós rendelet végrehajtásáról.

Megállapítások

1. *A REACH és a CLP végrehajtása javult a 2010–2012-es időszakhoz képest. A megállapított megfelelési szintek az eltelt idő ellenére is meglehetősen stabilnak tűnnek, míg a végrehajtó hatóságok egyre eredményesebbnek tűnnek az uniós piacon forgalomba hozott nem megfelelő termékek/vállalatok és nem megfelelő termékek felderítésében. Különösen a CLP-rendelettel kapcsolatos fellebbezések és hatályon kívül helyezett határozatok száma csökkent, nőtt a szankciók és a megfelelési költségek aránya, több ellenőr részesült képzésben az EU-ban, a végrehajtással kapcsolatos információcseréért felelős fórum pedig fokozta eredményeit.*
2. *A REACH-ellenőrzések mintegy 70 %-a eredményez végrehajtási intézkedéseket. A leggyakrabban alkalmazott végrehajtási intézkedés az írásbeli tanácsadás (11 %), ezt követik a közigazgatási intézkedések (4 %) és a szóbeli tanácsadás (2 %). A jelentéstételi időszakban az értékeléssel kapcsolatban kilenc ország hajtott végre nyomkövetési intézkedéseket⁹⁴.*
3. *Az alkalmazott szankciók legfontosabb típusát a bírságok és kisebb mértékben a REACH és a CLP megsértése miatt az ügyek ügyészség elé utalása jelenti. A működési engedélyek felfüggesztését vagy visszavonását ritkán alkalmazzák szankcióként. A helyzet országonként igen eltérő. Például a jelentéstételi időszakban a REACH-rendelet megsértése miatt az Államügyészség elé utalt ügyek közel háromnegyedét mindössze két tagállam (Németország és Svédország) jelentette be.*
4. *A legtöbb ország kidolgozta és legalább részben végrehajtotta a REACH és a CLP végrehajtási stratégiáját. Mindössze négy olyan ország van – Horvátország, Lettország, Lengyelország és Belgium –, amely még nem dolgozott ki REACH-stratégiát. Horvátország, Lettország, Lengyelország és Málta nem hajtotta végre a CLP végrehajtási stratégiáját.*

Sikeres gyakorlatok

A vegyi anyagokkal, a környezetvédelemmel és az egészséggel foglalkozó skandináv munkacsoport évente ülésezik, hogy megvitassa a vegyi anyagokra vonatkozó jogszabályok végrehajtását, ellenőri csereprogrammal rendelkezik, és közös végrehajtási projekteket hajt végre a **skandináv országok** (Dánia, Finnország, Izland, Norvégia és Svédország, valamint a Feröer-szigetek, Grönland és az Åland-szigetek) körében.

Az online kereskedelemmel kapcsolatos együttműködés **Ausztria, Németország és Svájc** között, valamint a nanotechnológiai hatóságok nemzetközi párbeszéde, amely az **osztrák, a német, a liechtensteini, a luxemburgi és a svájci** környezetvédelmi, egészségvédelmi és biztonsági

⁹¹ Az Európai Parlament és a Tanács 1272/2008/EK rendelete (2008. december 16.) az anyagok és keverékek osztályozásáról, címkézéséről és csomagolásáról, a 67/548/EGK és az 1999/45/EK irányelv módosításáról és hatályon kívül helyezéséről, valamint az 1907/2006/EK rendelet módosításáról (HL L 353., 2008.12.31., 1. o.).

⁹² Európai Bizottság: Zárójelentés a REACH és a CLP működéséről, Final report_REACH-CLPMSreporting_2020.pdf (europa.eu).

⁹³ [Európai Bizottság: REACH and CLP enforcement: EU level enforcement indicators](#) (A REACH és a CLP végrehajtása: uniós szintű végrehajtási mutatók).

⁹⁴ BE, DE, ES, FI, GR, IR, IT, NL és SE.

hatóságokat, valamint a különböző érdekelt feleket (nem kormányzati szervezeteket, egyesületeket, vállalatokat) fogja össze a nanotechnológia biztonságos és fenntartható használatával kapcsolatos ismeretek és tapasztalatok informális cseréje céljából.

A Görögország és Ciprus közötti „Chemicals Regulations Enforcement & Inspections – CHEREE” (Vegyí anyagok szabályozásának végrehajtása és ellenőrzése – CHEREE) elnevezésű LIFE projekt, amelynek célja, hogy közös ellenőrzési protokoll révén növelje a REACH-rendelet végrehajtásának hatékonyságát; közös látogatások és kísérleti projektek; az ellenőrök és az érintett hatóságok közötti tudás- és tapasztalatcserére szolgáló „ellenőri e-központ” és „Reach e-tanulási eszköz” létrehozása.

3.4. Éghajlat-politika

A Párizsi Megállapodással⁹⁵ összhangban és az európai zöld megállapodás részeként a 2021. évi európai klímarendelet⁹⁶ azt a célt tűzi ki, hogy az EU 2050-ig elérje a klímasegítségességét, és 2030-ig az 1990-es szinthez képest legalább 55 %-kal csökkentse nettó üvegházhatásúgáz-kibocsátását. Annak biztosítása érdekében, hogy az éghajlatváltozás mérséklésére irányuló erőfeszítések elegendőek legyenek, a klímarendelet azt is korlátozza, hogy a szén-dioxid-eltávolítás 2030-ra milyen mértékben járulhat hozzá a kibocsátáscsökkentéshez.

A környezetvédelmi politikák végrehajtásának 2019. évi felülvizsgálata óta az EU ágazatspecifikus jogszabályokat is elfogadott a közlekedésből, a tengerhasznosítási ágazatból és a termékekben alkalmazott fluortartalmú gázokból (F-gázokból) származó kibocsátások csökkentésének ösztönzése érdekében. A közúti közlekedéssel kapcsolatban a jelenlegi uniós jogszabályok előírják, hogy a gépjármű-üzemanyagok kibocsátásintenzitását 2020-ig 2010-hez képest 6 %-kal kell csökkenteni, és a különböző járműkategóriákra vonatkozóan meghatározza az üvegházhatású gázok kibocsátására vonatkozó betartandó előírásokat. Az F-gázokról szóló jelenlegi rendeletnek⁹⁷ köszönhetően az EU F-gáz-kibocsátása 2030-ig a 2014-es szinthez képest kétharmaddal fog csökkenni. 2021-től a földhasználatból, földhasználat-megváltoztatásból és erdőgazdálkodásból (LULUCF) eredő üvegházhatásúgáz-kibocsátás és -elnyelés is bekerült az uniós kibocsátáscsökkentési erőfeszítések közé.

Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásról szóló uniós politika az európai zöld megállapodás szerves részét képezi. 2021 óta a tagállamoknak jelentést kell tenniük nemzeti alkalmazkodási politikájukról. Az európai klímarendelet az alkalmazkodást az éghajlatváltozásra adott hosszú távú globális válasz kulcsfontosságú elemeként ismeri el. Előírja a tagállamok és az EU számára, hogy fokozzák alkalmazkodási intézkedéseiket azáltal, hogy az éghajlat- és energiapolitika átfogó uniós irányításának részeként bevezetik a nemzeti stratégiák végrehajtására és az elért eredmények rendszeres értékelésére vonatkozó követelményt. 2021 februárjában az aktualizált uniós alkalmazkodási stratégia⁹⁸ meghatározta, hogy az EU hogyan tud alkalmazkodni az éghajlatváltozás elkerülhetetlen hatásaihoz, és hogyan válhat az éghajlatváltozás hatásaival szemben rezilienssé 2050-re.

⁹⁵ [A Párizsi Megállapodás angol nyelvű szövege \(unfccc.int\)](https://unfccc.int/).

⁹⁶ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/1119 rendelete (2021. június 30.) a klímasegítségesség elérését célzó keret létrehozásáról és a 401/2009/EK rendelet, valamint az (EU) 2018/1999 rendelet módosításáról (európai klímarendelet) (HL L 243., 2021.7.9., 1. o.).

⁹⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 517/2014/EU rendelete (2014. április 16.) a fluortartalmú üvegházhatású gázokról és a 842/2006/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (HL L 150., 2014.5.20., 195. o.).

⁹⁸ [COM\(2021\) 82 final](#).

A jelenlegi EIR áttekinti a nemzeti klímapolitikákat és -stratégiákat, különösen a nemzeti energia- és klímaterveket és alkalmazkodási stratégiákat. Ezt követően a kibocsátáskereskedelmi rendszeren (ETS) kívüli kibocsátásokat vizsgálja, ahol a tagállamok a közös kötelezettségvállalásra vonatkozó jogszabályok⁹⁹ értelmében kötelező nemzeti célértékeket határoznak meg. Ezt követi a kulcsfontosságú ágazati fejlemények vizsgálata, különösen a közúti közlekedés, az épületek és a földhasználat, a földhasználat megváltoztatása és az erdőgazdálkodás terén. Az EIR a kibocsátáskereskedelmi rendszer árverés útján történő értékesítésből származó bevételeinek tagállamonkénti felhasználását is ismerteti. Az egyes országokra vonatkozó kiemelt intézkedések első alkalommal kerülnek bemutatásra.

Megállapítások

1. Általánosságban elmondható, hogy az uniós éghajlat-politikai jogszabályok végrehajtása EU-szerte megfelelő szintű.
2. 2020-ban az EU-27 országainak belföldi üvegházhatásúgáz-kibocsátása – a nemzetközi légi közlekedést is beszámítva – az 1990-es szinthez képest 31 %-kal csökkent, és elérte a 30 éven belüli legalacsonyabb szintet. Ha a földhasználat, földhasználat-megváltoztatás és erdőgazdálkodás (LULUCF) ágazatának kibocsátásait és elnyeléseit is figyelembe vesszük, ez 34 %-os nettó kibocsátáscsökkenést eredményez. Az EU így jelentősen túlteljesítette az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye szerinti azon célját, hogy 2020-ra 1990-hez képest 20 %-kal csökkentse az üvegházhatásúgáz-kibocsátásokat.
3. Azóta, hogy 2013-ban elindult az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszerben nem szereplő ágazatok (például a közlekedés, a kibocsátáskereskedelmi rendszeren kívüli iparágak, az épületek, a mezőgazdaság és a hulladékágazat) közös kötelezettségvállalási rendszere, az egész EU-ra kiterjedő kibocsátás minden évben az általános határérték alatt van.
4. A közös kötelezettségvállalási határozat (ESD)¹⁰⁰ a 2005. évi szintek százalékos változásában kifejezett nemzeti kibocsátási célokat határoz meg 2020-ra vonatkozóan. A határozat megállapítja a tagállamok által tiszteletben tartandó éves kibocsátási jogosultságokat is. Hasonlóképpen, a határozat helyébe lépő közös kötelezettségvállalási rendelet¹⁰¹ nemzeti kibocsátási célértékeket határoz meg 2030-ra, továbbá éves kibocsátási jogosultságokat határoz meg a 2021–2030-as időszakra.
5. Az EU-27-nek a közös kötelezettségvállalási határozat hatálya alá tartozó kibocsátásai 2019-ben csaknem 11 %-kal alacsonyabbak voltak, mint 2005-ben. A 2020-ra kitűzött célt (–8 %) ezért már a Covid19-válság előtt túllépték. 2013–2018-ban valamennyi tagállam teljesítette a közös kötelezettségvállalási határozat szerinti kötelezettségeit. Egyes tagállamoknak alkalmazniuk kellett a jogszabály szerinti rugalmassági mechanizmust, hogy teljesíteni tudják jelenlegi kötelezettségeiket. A tagállamok a jelenleg hatályos közös kötelezettségvállalási rendelet szerinti közös kötelezettségvállalási céljaik elérésére irányuló szakpolitikákat és intézkedéseket terveznek meg, fogadnak el és hajtanak végre. Nagy szükség van arra, hogy a tagállamok további éghajlat-politikai intézkedéseket tervezzenek és hajtsanak végre a közös kötelezettségvállalási rendelet hatálya alá tartozó ágazatokban annak érdekében, hogy ezek az intézkedések tükrözzék a javasolt felülvizsgált közös kötelezettségvállalási rendelet szerinti fokozott törekvéseket.

⁹⁹ A közös kötelezettségvállalási jogszabály az éghajlatváltozással és az energiával kapcsolatos olyan szakpolitikák és intézkedések részeként képezi, amelyek segíteni fogják Európát az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé való elmozdulásban és energiabiztonságának növelésében (https://ec.europa.eu/clima/eu-action/effort-sharing-member-states-emission-targets_en).

¹⁰⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 406/2009/EK határozata (2009. április 23.) az üvegházhatású gázok kibocsátásának a 2020-ig terjedő időszakra szóló közösségi kötelezettségvállalásoknak megfelelő szintre történő csökkentésére irányuló tagállami törekvésekről (HL L 140., 2009.6.5., 136. o.).

¹⁰¹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/842 rendelete (2018. május 30.) a Párizsi Megállapodásban vállalt kötelezettségek teljesítése érdekében a tagállamok által 2021-től 2030-ig kötelezően teljesítendő, az éghajlat-politikai fellépéshez hozzájáruló éves üvegházhatásúgáz-kibocsátás-csökkentések meghatározásáról, valamint az 525/2013/EU rendelet módosításáról (HL L 156., 2018.6.19., 26. o.).

6. Az EU ETS-ben igen magas a megfelelési arány: a létesítmények minden évben kibocsátásuk mintegy 99 %-át fedezik az előírt számú kibocsátási egységgel. A rendszer jelenleg közel 9 500 erőműből és gyártóüzemből (azaz helyhez kötött létesítményből), valamint az EGT-n belüli légi járatokból származó teljes uniós ÜHG-kibocsátásnak kb. 36 %-ára terjed ki. 2020-ra az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszer hatálya alá tartozó kibocsátás 2005 óta összesen 43 %-kal csökkent.
7. 2020-ig valamennyi tagállam nemzeti alkalmazkodási stratégiát vagy tervet vezetett be. Fokozni kell az alkalmazkodásra irányuló erőfeszítéseket az egyes tagállamokban és uniós szinten egyaránt, mivel úgy tűnik, hogy az éghajlati hatások az előrejelzett spektrum legkedvezőtlenebb végén helyezkednek el, és egyre nagyobb mértékben mutatkoznak majd meg lépcsőzetes és összetett kockázatokban is. Időközben az alkalmazkodás végrehajtása terén lemaradás mutatkozott. Az éghajlatváltozás által okozott károk megelőzésére és/vagy minimalizálására irányuló megfelelő intézkedések jelentős gazdasági és társadalmi előnyökkel járnak¹⁰².

Sikeres gyakorlatok

Dánia helyreállítási és rezilienciaépítési terve elősegíti a zöld adóreformot. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv várhatóan jelentős mértékben hozzá fog járulni a reform végrehajtásához egy adótámogatással támogatott „beruházási keret” finanszírozása révén, amely a vállalatokat zöld beruházásaik felgyorsítására ösztönzi, például a logisztikai láncok erőforrás-hatékonyabbá tételét célzó szoftverek terén.

Észtország éghajlatvédelmi törekvései az évek során folyamatosan erősödtek, és sikerült elmozdulni az olajpalától való erőteljes függéstől. Az észt kormány vállalta, hogy 2035-ig fokozatosan megszünteti az olajpala-alapú villamosenergia-termelést, az energiaágazatban pedig 2040-re teljesen megszünteti az olajpala használatát.

3.5. A környezetvédelmi politikák végrehajtásának finanszírozása

A siker érdekében elengedhetetlen a környezetvédelmi politikák teljes körű végrehajtásának megfelelő finanszírozása. A többséghez a tagállamok közkiadásaiából és a gazdasági szereplők magánforrásaiból kell támogatást nyújtani, de az uniós alapok jelentős mértékben hozzájárulnak a végrehajtás irányításához és az EU még mindig jelentős környezetvédelmi beruházási igényeinek kielégítéséhez. Az európai zöld megállapodáshoz kapcsolódó 2020. évi beruházási terv összekapcsolja a környezetvédelmi finanszírozást és beruházásokat, és az évtized során 1 billió EUR összegű zöld beruházást mozgósít (köz- és magánforrásokból) a 2021–2027-es időszakra szóló uniós költségvetés támogatásával¹⁰³. 2021 óta a többéves pénzügyi kereten belül a kohéziós politika keretében rendelkezésre álló jelentős finanszírozás mellett a környezetvédelmi politikák végrehajtását a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz is támogatja, amelynek keretében a reformoknak és a beruházásoknak tiszteletben kell tartaniuk a jelentős károkozás elkerülését célzó elvet. A fenntartható tevékenységek uniós taxonómiája¹⁰⁴ és más fenntartható finanszírozási kezdeményezések hozzájárulnak az átláthatóság növeléséhez, a környezetvédelmi szempontok általános érvényesítéséhez és a magánberuházások esetében a tőkeáramlásnak a hat környezetvédelmi célkitűzés felé történő átirányításához.

¹⁰² Éghajlatváltozási Kormányközi Testület, 2022, [Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability \(Éghajlatváltozás 2022: Alkalmazkodás és sebezhetőség\)](#).

¹⁰³ Legalább 30 %-kal járul hozzá a klímacélokhoz, 2024-ben 7,5 %-kal, 2026-ban és 2027-ben pedig 10 %-kal a biodiverzitáshoz.

¹⁰⁴ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2020/852 rendelete (2020. június 18.) a fenntartható befektetések előmozdítását célzó keret létrehozásáról, valamint az (EU) 2019/2088 rendelet módosításáról (HL L 198., 2020.6.22., 13. o.).

Az EIR most először vizsgálja a környezetvédelmi politikák végrehajtásának beruházási igényeit, és összeveti azokat az eddig rendelkezésre bocsátott forrásokkal, amivel eleget tesz az európai zöld megállapodáshoz kapcsolódó 2020. évi beruházási tervben adott megbízatásnak.

Megállapítások

1. A környezetvédelmi beruházások finanszírozásának¹⁰⁵ teljes szintjét (nemzeti és uniós forrásokból együttesen) 2014 és 2020 között a 27 tagú EU-ban a GDP 0,6–0,7 %-ára becsülték (a 2014–2020-as időszakban), amelynek 14 %-a uniós finanszírozásból származott. Egyes országokban (pl. Horvátországban, Görögországban, Szlovákiában, Romániában) a források közel 50 %-a vagy több mint 50 %-a származik uniós forrásokból. Uniós átlagban a teljes finanszírozás fele (53 %), mintegy 10 ország esetében pedig több mint kétharmada származott közforrásokból (uniós és nemzeti közforrásokból), ami jól mutatja a közfinanszírozási források fontosságát.
2. Összehasonlításképpen: a 2021–2027-es programozási időszakra vonatkozó uniós szintű éves környezetvédelmi beruházási igények a jelenlegi becslések szerint a 2021–2027-es időszakra vonatkozó előrejelzett GDP 0,9–1,5 %-át teszik ki¹⁰⁶, ami jelentős beruházási hiányt jelez (a GDP 0,6–0,8 %-a, azaz évente 76–110 milliárd EUR, bár ez tagállamonként jelentős eltérést mutat)¹⁰⁷, amelyet a környezetvédelmi prioritások hatékony végrehajtásának biztosítása és az EU zöld átállásának támogatása érdekében kezelni kell.
3. A környezetvédelmi beruházási hiány közel kétharmada az általános szennyezés kezeléséhez, valamint a víztestek védelméhez és kezeléséhez kapcsolódik. A körforgásos gazdasággal és a hulladékkal kapcsolatos beruházási hiány a becslések szerint évi 13 és 28 milliárd EUR közé tehető, a körforgásos jelleg elérendő ambíciószintjétől függően. Az éves biodiverzitási finanszírozási hiány mintegy 20 milliárd EUR-ra becsülhető.
4. Az éghajlatváltozás, az energia és a közlekedés területén az alapértékeket meghaladó további beruházási igények a becslések szerint évi 390 milliárd EUR-ra rúgnak (EU-27), az EU alapvető környezetvédelmi célkitűzéseinek eléréséhez pedig évente további 130 milliárd EUR-ra lenne szükség. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás költségei is jelentősek lehetnek, évi 35–62 milliárd EUR (szűkebb hatókör) és 158–518 milliárd EUR (szélesebb hatókör) között. Ezek a beruházási igények a 2020-ig és 2030-ig teljesítendő végrehajtási célkitűzéseket tükrözik (miközben az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás költségei várhatóan hosszabb ideig megmaradnak).
5. A helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben a zöld beruházások legnagyobb részét (71 %) a fenntartható mobilitásra, az épületfelújításra és az energiahatékonyságra, valamint a megújuló energiára és az energiahálózatokra fordították. Ezzel szemben a biodiverzitás, a körforgásos gazdaság, a víz és a környezetszennyezés megelőzése és csökkentése a teljes zöld hozzájárulásnak csupán 13 %-át tette ki¹⁰⁸. Az éghajlatra, az energiára és a közlekedésre fordított zöld beruházások jelentős mértékben támogatják a környezetvédelmi célkitűzéseket, például az európai levegő tisztábbá tételét. Ugyanakkor nem elégítik ki például a víz- és hulladékinfrastruktúrával és -gazdálkodással kapcsolatos jelentős igényeket. Emellett több tagállam döntött úgy, hogy nem részesíti előnyben a biodiverzitást közvetlenül szolgáló intézkedéseket¹⁰⁹.
6. A Covid19-világjárványból való kilábalás és az EU hosszú távú prioritásainak – többek között a környezetvédelemnek – a támogatása céljából a többéves pénzügyi keretet (a 2021–2027-es

¹⁰⁵ A zöld finanszírozás magában foglalja az éghajlatváltozás elleni küzdelem finanszírozását, de olyan konkrét környezetvédelmi célkitűzések finanszírozását is, mint az ipari szennyezés csökkentése, a vízgazdálkodás és a biodiverzitás védelme. Hatályából adódóan az EIR ezeket külön vizsgálja.

¹⁰⁶ Azaz a 2014–2020-as uniós szintű GDP 1,0–1,6 %-a.

¹⁰⁷ Forrás: Környezetvédelmi Főigazgatóság.

¹⁰⁸ Az éghajlatpolitikai és környezeti célkitűzésekhez való hozzájárulás a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközzel szóló rendelet VI. mellékletében ismertetett módszertanon alapul.

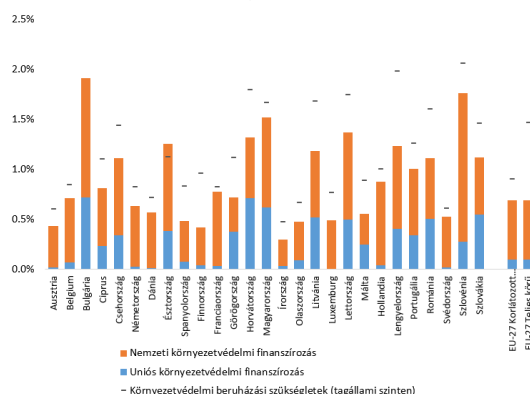
¹⁰⁹ CY, CZ, DE, DK, EE, FI, LT, LV, MT, PT, SK.

időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keret) és a Next Generation EU-t (NGEU) magában foglaló összes uniós forrás folyó áron 2,018 billió EUR-t fog mozgósítani. A többéves pénzügyi keret 30 %-át éghajlat-politikára, 7,5 %-át pedig a biodiverzitásra fordítják (2024-ben), amely 2026-ban és 2027-ben 10 %-ra emelkedik. Az NGEU keretében a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz legalább 37 %-ot éghajlat-politikai intézkedésekre fordít.

1. táblázat: Az EU további környezetvédelmi beruházási igényeinek becsült bontása

Környezetvédelmi célkitűzés	Becsült beruházási hiány (EU-27, évente)	
	milliárd EUR	%
A környezetszennyezés megelőzése és csökkentése	42,8	38,9 %
Vízvédelem, vízgazdálkodás és ipar	26,6	24,2 %
Körforgásos gazdaság és hulladék	13,0	11,8 %
Biodiverzitás és ökoszisztémák	21,5	19,6 %
K+F+I és egyéb	6,2	5,7 %
Összesen	110,1	100 %

6. ábra: Teljes környezetvédelmi finanszírozás (2014–2020) és az igényekre vonatkozó becslések (2021–2027) az EU-27-ben (a GDP %-ában)¹¹⁰

Sikeres gyakorlatok

Helyreállítási és rezilienciaépítési terve keretében **Görögország** jelentős beruházásokat hajt végre az újraerdősítés, a biodiverzitás, az erdőtüzek kezelése, az árvízvár-nyhítás és az öntözőhálózatok fejlesztése terén, amelyeket a fenntartható hulladéklerakóban való elhelyezést és újrafeldolgozást előmozdító reformok egészítenek ki. **Horvátország** célja az árvízvédelem javítása olyan természet alapú megoldások alkalmazásával, mint a vízfolyások újjáélesztése, az elhagyott folyók összekapcsolása, másodlagos vizes élőhelyek létrehozása és az idegenhonos inváziós fajok eltávolítása.

Málta, Észtországgal, Görögországgal, Lettországgal, Romániával és Szlovákiával együtt a kidobott mennyiségen alapuló adót vezetett be, amely a háztartások és vállalkozások által termelt és a hulladékgyűjtő hatóságok által begyűjtött hulladék súlya vagy térfogata alapján fizetendő. Ez az eszköz támogatja a hulladékmegelőzés elvét.

Németország, Franciaország és Svédország 2020-ban jelentős mértékű zöldkötvény-kibocsátással emelkedett ki.

Olaszország haladást ért el a nemzeti költségvetés környezeti hatásainak nyomon követése és jelentése terén (környezetbarát költségvetés-tervezés). 2000 óta Olaszország kialakította a környezetvédelemmel és az erőforrás-gazdálkodással kapcsolatos tervezett kiadások jelentésének rendszerét. A jelentés 12, a méltányos és fenntartható jólétre vonatkozó mutatót is tartalmazott, a fenntartható fejlődési célokkal és a 2030-ig tartó időszakra szóló fejlődési menetrend céljaival összhangban.

¹¹⁰ Eurostat, [Esb-alapok, nyílt hozzáférésű adatok](#), 2021.

3.6. Környezetvédelmi irányítás

A környezetvédelmi irányítás tág fogalom, amely magában foglalja a környezetvédelmi szempontok beépítését a döntéshozatalba, a nyilvánosság részvételét, az igazságszolgáltatáshoz való jogot, az információmegosztást és a jelentéstételt, a környezetvédelmi megfelelés biztosítását és a környezeti felelősség kezelését. Arra is kiterjed, hogy a végrehajtás révén a hatóságok hogyan ellenőrzik és biztosítják a helyszíni megfelelést. Az európai zöld megállapodás értelmében valamennyi uniós fellépésnek és szakpolitikának hozzá kell járulnia a megállapodás célkitűzéseinek eléréséhez. A megállapodás egyértelműen kimondja, hogy a Bizottság lépéseket fog tenni annak érdekében, hogy javítsa a polgárok és a nem kormányzati szervezetek igazságszolgáltatáshoz való jogát a nemzeti bíróságok előtt. E tekintetben a környezetvédelmi irányítás eszközeit azzal a céllal dolgozták ki, hogy elérjék az európai zöld megállapodás klímasemlegességre, az ökoszisztémák és a biodiverzitás védelmére és helyreállítására, a szennyezőanyag-mentességre és a körforgásos gazdaságra vonatkozó célkitűzéseit¹¹¹. Ugyanebből a célból a Bizottság 2021. december 14-én elfogadta a környezeti bűnözésről szóló új irányelvre irányuló javaslatot¹¹², amelynek célja, hogy nemzeti szintű büntetőjogi intézkedések révén hatékonyabban védje a környezetet. Az új irányelv a 2008/99/EK irányelv helyébe lép, és új környezeti bűncselekményeket határoz meg, pontosítja a meglévő bűncselekményeket, további szankciókat javasol a környezeti bűncselekményekre vonatkozóan, és célja, hogy hatékonyabbá tegye a nyomozásokat és a büntetőeljárásokat, továbbá hogy segítse a határokon átnyúló nyomozások és büntetőeljárások lefolytatását.

A harmadik EIR hatálya alá tartozó fő kötelezettségek és témák az INSPIRE-irányelv¹¹³ követelményein, a környezeti hatásvizsgálatokon¹¹⁴, a környezeti ügyekben a nemzeti bíróságok által nyújtott igazságszolgáltatáshoz való jogon, a szankciókon és a környezetvédelmi megfelelésbiztosításon, valamint a környezeti felelősségről szóló irányelven¹¹⁵ alapulnak.

A végrehajtási intézkedések mellett a projektek engedélyezése során a Bizottság a környezeti vizsgálatok egyszerűsítését is ösztönözte a párhuzamosságok csökkentése és az átfedések elkerülése érdekében. Az egyszerűsítés hozzájárul a szükségtelen adminisztratív terhek csökkentéséhez és a döntéshozatalt is felgyorsítja, feltéve, hogy nem veszélyezteti a környezeti vizsgálat minőségét. Az is alapvető fontosságú, hogy az eljárások hatékonyabbá tétele mellett tiszteletben tartsák a részvételi jogok normáit, beleértve a nyilvánosság részvételét és a környezeti ügyekben az

¹¹¹ Például a biológiai sokféleséggel foglalkozó uniós platform, a biológiai sokféleséggel foglalkozó tudásközpont, a biodiverzitási stratégia, a körforgásos gazdaságra vonatkozó cselekvési terv és a szennyezőanyag-mentességi kezdeményezés keretében létrehozott új nyomonkövetési rendszerek és jelzőrendszerek. A 8. környezetvédelmi cselekvési program integrált nyomonkövetési keretrendszert is tartalmaz.

¹¹² [A környezet büntetőjog általi védelme \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hu/HQ/?uri=CELEX:32021R1825).

¹¹³ Az Európai Parlament és a Tanács 2007/2/EK irányelve (2007. március 14.) az Európai Közösségen belüli térinformációs infrastruktúra (INSPIRE) kialakításáról (HL L 108., 2007.4.25., 1. o.).

¹¹⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 2011/92/EU irányelve (2011. december 13.) az egyes köz- és magánprojektek környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról, az alábbi módosítással: Az Európai Parlament és a Tanács 2014/52/EU irányelve (2014. április 16.) (HL L 124., 2014.4.25., 1. o.); az Európai Parlament és a Tanács 2001/42/EK irányelve (2001. június 27.) bizonyos tervek és programok környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról (HL L 197., 2001.7.21., 30. o.).

¹¹⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 2004/35/EK irányelve (2004. április 21.) a környezeti károk megelőzése és felszámolása tekintetében a környezeti felelősségről (HL L 143., 2004.4.30., 56. o.).

igazságszolgáltatáshoz való jogot, összhangban az EU másodlagos jogával¹¹⁶ és az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlatával¹¹⁷.

A Bizottság továbbá a nemzeti hatóságok és a nem kormányzati szervezetek végrehajtási kapacitásainak növelése érdekében a kapacitásépítést is támogatta¹¹⁸. Az országjelentések bemutatják a technikai támogatási eszközön és a TAIEX EIR peer-to-peer programon keresztül megvalósított erőfeszítések egy részét, amit az alábbi ábra szemléltet.

Megállapítások

1. *Annak ellenére, hogy javult az INSPIRE-irányelv végrehajtása, különösen Észtországbán, Németországbán, Litvániában, Luxemburgban, Máltán, Szlovéniában és Spanyolországban, a legtöbb tagállam számára továbbra is kihívást jelent a jobb adatmegosztás biztosítása, ami nagyobb átláthatóságot biztosítana a nyilvánosság számára, és támogatná a környezetvédelmi politikák végrehajtását.*
2. *Az igazságszolgáltatáshoz való hatékony jog biztosítása nemzeti szinten elengedhetetlen a környezetvédelmi jogszabályok végrehajtásához. A Bizottság lépéseket tett annak biztosítása érdekében, hogy a környezetvédelmi nem kormányzati szervezetek és a nyilvánosság tagjai kérhessék a levegőszennyezés elleni intézkedések¹¹⁹, illetve a bányászati engedélyek meghosszabbításának¹²⁰ vagy a vadászati eltérések meghosszabbításának¹²¹ a felülvizsgálatát. A végrehajtási intézkedések célja az is, hogy a környezeti felelősségről szóló irányelv alkalmazása során biztosítsák az igazságszolgáltatáshoz való jogot. A legtöbb tagállamban azonban még mindig van mit javítani a polgárok igazságszolgáltatáshoz való jogával kapcsolatban a határozatok, jogi aktusok és mulasztások megtámadása terén, különösen a víz, a természet és/vagy a levegőminőséggel kapcsolatos tervezés területén¹²².*
3. *A legtöbb tagállamnak emellett jobban kell tájékoztatnia a nyilvánosságot az igazságszolgáltatáshoz való jogról¹²³. A környezeti információkhoz történő jobb hozzáférés és az ilyen információk terjesztése segítene a környezeti kérdésekkel kapcsolatos tudatosság növelésében, biztosítaná a nyilvánosságnak a környezeti ügyekkel kapcsolatos döntéshozatalban való hatékonyabb részvételét, és végezetül jobb minőségű környezetet eredményezne.*
4. *Emellett több országban további intézkedésekre és/vagy nyomkövetési erőfeszítésekre van szükség annak biztosítása érdekében, hogy a költségek ne jelentsenek akadályt a környezeti ügyekben az igazságszolgáltatáshoz való hatékony jog érvényesítésében¹²⁴.*
5. *Magyarországon, Olaszországban, Luxemburgban és Spanyolországban a regionális és helyi széttagoltság továbbra is kihívást jelent a környezetvédelmi irányítás szempontjából. Ezt meg kell oldani, különösen a jobb környezetvédelmi koordinációs mechanizmusok kialakítása révén.*
6. *2014-ben került sor a környezeti hatásvizsgálatról szóló irányelv felülvizsgálatára, amelynek célja az adminisztratív terhek csökkentése és a környezetvédelem javítása, ugyanakkor a köz- és magánberuházásokra vonatkozó döntések megalapozottabbá, kiszámíthatóbbá és*

¹¹⁶ A környezeti információkhoz való hozzáférésről szóló 2003/4/EK irányelv 6. cikkének (2) bekezdése; a környezeti felelősségről szóló 2004/35/EK irányelv 13. cikke; az ipari kibocsátásokról szóló 2010/75/EU irányelv 25. cikke; a környezeti hatásvizsgálatról szóló 2011/92/EU irányelv 11. cikke; és a Seveso III irányelv (2012/18/EU irányelv) 23. cikke. Lásd még a nemzeti kibocsátási határértékekről szóló (EU) 2016/2284 irányelv (27) preambulumbekendését, amely konkrétan utal az EUB-nak az igazságszolgáltatáshoz való joggal kapcsolatos ítélkezési gyakorlatára.

¹¹⁷ Lásd különösen a környezeti ügyekben az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról szóló bizottsági közleményt (HL C 275., 2017.8.18., 1. o.).

¹¹⁸ Különösen a LIFE irányítási programon keresztül.

¹¹⁹ PL és BG.

¹²⁰ PL.

¹²¹ LT.

¹²² AT, BG, CY, CZ, DE, DK, EE, EL, FI, HR, HU, IE, IT, MT, NL, PL, RO, SK, SE, SI.

¹²³ BG, CZ, DE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, LV, LU, MT, PL, PT, RO, SK, SE, SI.

¹²⁴ BE, HR, IE, IT, PT.

fenntarthatóbbá tétele volt. A legtöbb tagállam¹²⁵ megragadta ezt az alkalmat arra, hogy egyszerűsítse a környezeti vizsgálatok szabályozási keretét. Annak biztosítása érdekében azonban, hogy az irányelvet valamennyi tagállamban¹²⁶ helyesen ültessék át, végrehajtási intézkedésre volt szükség.

Sikeres gyakorlatok

Lettországban a Környezetvédelmi és Regionális Fejlesztési Minisztérium a honlapján áttekintést nyújt a környezeti hatásvizsgálati eljárásról. A Környezetvédelmi Ellenőrző Hivatal projektszintű tájékoztatást nyújt arról, hogy ki nyújtott be pályázatot, linkeket tartalmaz arra vonatkozóan, hogy hol érhetők el a dokumentumok, továbbá arról is tájékoztat, hogy mikor és hol kerül sor nyilvános konzultációs meghallgatásokra. Az elkészült KHV-kra vonatkozó átfogó információkat is publikálják, továbbá a weboldal tartalmaz egy infografikát, amely részletezi a környezeti hatásvizsgálat elvégzésének teljes eljárását és röviden ismerteti annak célját.

Számos tagállam hozott létre szakosodott környezetvédelmi felülvizsgálati testületeket vagy bíróságokat. Példaként említhetők a következők: a **svéd** Föld- és Környezetügyi Bíróság, a **finn** Közigazgatási Bíróság, a **dán** Természetvédelmi és Környezetvédelmi Fellebbezési Tanács, a **máltai** Környezetvédelmi és Területrendezési Felülvizsgálati Bíróság, az **ír** Területrendezési Tanács és a **belga** Engedélyezési Ügyek Tanácsa („Raad voor Vergunningsbetwistingen”). A közelmúltban a **belgiumi** Mons város Fellebbviteli Bírósága polgári és büntetőügyekben is létrehozott egy környezetvédelmi osztályt („chambre de l’environnement”).

7. ábra: Példák az Európai Bizottság által a tagállamoknak a jelentéstételi időszakban nyújtott segítségre

4. A környezeti jogállamisággal kapcsolatos további lépések

Az európaiak az éghajlatváltozást az EU egyik legnagyobb kihívásának tekintik¹²⁷. A rendelkezésre álló tanulmányok¹²⁸ ugyanabba az irányba mutatnak: ha tovább romboljuk azokat az ökoszisztémákat, amelyekről alapvetően függünk, azért a jövő nemzedékei rettenetes árat fognak fizetni. A

¹²⁵ AT, BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, IT, LV, LU, MT, NL, PT, RO, SE, SK.

¹²⁶ A kötelezettségszegési eljárások 17 tagállamot érintettek.

¹²⁷ [Európa jövője \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/e30004/e30004.pdf).

¹²⁸ [Európa környezete – helyzetkép és kilátások 2020-ban](#).

vészharangok hangosabban konganak, mint valaha. A fajok folyamatos kihalásával és az erdők pusztulásával, az aszályokkal, a talajromlással, a légszennyezéssel, a leromlott vízkészletekkel, a biodiverzitás csökkenésével, valamint a természeti és ember okozta katasztrófákkal párhuzamosan egy dolog egyértelművé vált: határozott közös fellépésre van szükség e tendenciák visszafordítása, valamint ökológiai rendszereink helyreállítása és védelme érdekében.

Az átláthatóság növelése teszi lehetővé a normák és jogszabályok hatékony végrehajtását. Az EIR nemcsak a környezetvédelmi döntéshozókat célozza meg, hanem EU-szerte mindenkit. Ez nem csupán egy újabb jelentés a sok közül. Felhívja a nyilvánosság figyelmét, megalapozza az elszámoltathatóság szükségességét, és Unió-szerte lehetővé teszi az emberek számára, hogy részt vegyenek a közös erőfeszítésekben, mivel segít annak megértésében, hogy mit lehet és/vagy még mit kell tenni egyéni, helyi, nemzeti vagy uniós szinten. Az EIR célja, hogy lehetővé tegye mindezen érdekelt felek számára, hogy koherens módon, de eltérő szemszögből cselekedjenek ugyanazon közös cél, azaz a hatályos szabályok alkalmazása érdekében.

A nyilvánosság szemében az uniós környezetvédelmi célkitűzések teljesítésének elmulasztása mind a nemzeti hatóságok, mind az EU hitelességét csorbíthatja. A nemzeti és uniós szinten egyaránt kezelt, környezetvédelemmel kapcsolatos bírósági ügyek, jogsértések, petíciók és panaszok jelentős száma a környezetvédelmi vívmányok végrehajtásának elégtelen szintjét mutatja.

Az uniós jog végrehajtásáért elsősorban felelős nemzeti környezetvédelmi hatóságok és bíróságok töreksenek ugyan a környezetvédelmi szabályok végrehajtására és érvényesítésére, de ez nem elegendő a hiányosságok megszüntetéséhez. Bár egyes tagállamok és régiók kiváló eredményeket értek el a környezetvédelmi vívmányok végrehajtása terén, mások – néha jelentős – lemaradásban vannak. Még azokban az esetekben is gyenge a végrehajtás, ha a Bizottság végrehajtási intézkedést hoz, ami olykor azt eredményezi, hogy a tagállamok súlyos pénzbírságot fizetnek, miután az EUB egy második ítéletében megállapította az uniós jog megsértését.

Miért van ez így? A korábbi EIR-ek már megállapítottak néhány okot, amelyek ma is érvényesek. Ezek a *környezetvédelmi célkitűzéseknek* a jelentős környezeti lábnyommal rendelkező közpolitikák kialakításába és végrehajtásába való *elégtelen beépítésével*, a – többek között a helyszíni megfelelés biztosításáért felelős személyek általi – *környezetvédelmi irányítás eredménytelenségével*, valamint a *környezeti információk átláthatóságának hiányával* függnek össze, ami lehetővé tenné, hogy az érintettek – akár hatóságok, akár a hétköznapi emberek – mozgósítsanak és cselekedjenek. Az országjelentések rámutatnak továbbá az Aarhusi Egyezmény¹²⁹ három pillérének – az információhoz való hozzáférés, a társadalmi részvétel és az igazságszolgáltatáshoz való jog – végrehajtása terén továbbra is fennálló hiányosságokra, amelyek befolyásolják a nemzeti szintű végrehajtást és érvényesítést¹³⁰.

Mit lehet tehát tenni? Bár a folyamatban mindannyiunknak szerepet kell vállalnunk, a *politikai akarat* kulcsfontosságú tényező a kormányok és a döntéshozók számára az uniós környezetvédelmi politikák

¹²⁹ Az információhoz való hozzáférésről, a nyilvánosságnak a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról szóló ENSZ–EGB egyezmény, amelynek ratifikálása a következő határozattal történt: A Tanács 2005/370/EK határozata (2005. február 17.) a környezeti ügyekben az információhoz való hozzáférésről, a nyilvánosságnak a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról szóló egyezménynek az Európai Közösség nevében való megkötéséről (HL L 124., 2005.5.17., 1. o.).

¹³⁰ Megjegyzendő, hogy a környezeti ügyekben az információhoz való hozzáférésről, a nyilvánosságnak a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról szóló Aarhusi Egyezmény rendelkezéseinek a közösségi intézményekre és szervekre való alkalmazásáról szóló 1367/2006/EK rendelet módosításáról szóló, 2021. október 6-i (EU) 2021/1767 európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 356., 2021.10.8., 1. o.) megerősítette az uniós szintű közigazgatási és bírósági felülvizsgálathoz való hozzáférést a polgárok és azon környezetvédelmi nem kormányzati szervezetek számára, amelyeknek konkrét aggályaik vannak a környezetre hatást gyakorló közigazgatási aktusoknak a környezetvédelmi joggal való összeegyeztethetőségével kapcsolatban, ahogyan arra a Bizottság az európai zöld megállapodásban kötelezettséget vállalt.

és rendeletek időben történő, helyes és hatékony végrehajtásának előmozdításában, célkitűzéseik elérésében és előnyeik kiaknázásában. „Az igazságszolgáltatáshoz való jog környezeti ügyekben történő biztosításának javítása az EU-ban és tagállamaiban” című közleményében¹³¹ a Bizottság a végrehajtásnak a környezeti ügyekben a nemzeti bíróságok előtti igazságszolgáltatáshoz való jog jobb eredményessége révén történő fokozására szólított fel. Az Európai Parlament és a Tanács konkrét felkérést kapott arra, hogy az új vagy felülvizsgált uniós jogalkotási javaslatokban fogadjon el rendelkezéseket az igazságszolgáltatáshoz való jogra vonatkozóan¹³². A Covid19-válságra vagy az ukrajnai konfliktusra adott válasz megmutatta, hogy a kormányok mire képesek akkor, amikor vészhelyzetet észlelnek. A hatóságoknak megvannak az eszközeik arra, hogy közpénzeket használjanak fel az ökológiai rendszerek, a föld, a víz és a levegő helyreállításához és védelméhez szükséges beruházások és reformok végrehajtása érdekében.

Amint megvan a szükséges politikai akarat, az elégtelen végrehajtás kiváltó okaira a következők jelentenek megoldást:

1. *Előre megtervezni és azonosítani az összefüggéseket és a következményeket: a környezeti hatással járó döntések meghozatala előtt minden lényeges környezeti szempontot szisztematikusan és előzetesen értékelni kell, hogy további integrált megoldásokat lehessen találni az érintett ágazatok számára. A környezeti hatásvizsgálatokra vonatkozó jogszabályok biztosítják a szükséges keretet, a gyakorlat pedig azt mutatja, hogy a környezetvédelmi eljárások (hatásvizsgálatok, nyilvános konzultációk, környezetvédelmi engedélyek) integrálhatók, és megfelelő tervezés és szervezés esetén nem feltétlenül jelentenek terhet. Tanulhatunk a bevált gyakorlatokból.*
2. *A megfelelő forrásokat időben el kell különíteni, mert később emelkedhetnek a költségek: nem várhatjuk el a környezetvédelmi szabályok gyors végrehajtását, ha nem áll rendelkezésre elegendő adat, erőforrás, szervezet vagy képzés. A kapacitásépítés kifizetődő beruházás, de az EIR-ben szereplő elemzés azt mutatja, hogy sok tagállamban még mindig jelentős szakadék van a beruházási igények és a rendelkezésre álló finanszírozás között.*
3. *Folyamatos nyomon követést és méréseket kell végezni, mivel az adatok jelentik a zajló változtatások és a jövőbeli döntéshozatal forrását: a végrehajtási hiányosságok kezeléséhez szilárd bizonyítékokra van szükség a célértéktől mért távolság, az akadályok és a rendelkezésre álló lehetőségek meghatározásához, majd a választott megoldások eredményességének nyomon követéséhez. Komoly erőfeszítésre van szükség ahhoz, hogy ezek az információk felhasználóbarát módon rendelkezésre álljanak. Ez lehetővé tenné a hatóságok számára a cselekvést, ugyanakkor a magánszereplők számára is lehetővé tenné, hogy hozzájáruljanak a cselekvéshez és biztosítsák az intézkedések meghozatalát, ami végső soron megbízható tudást, bizalmat és megbízhatóságot nyújt.*

E tekintetben az európai zöld megállapodás és a Next Generation EU gyökeres változást hozott. Az előbbi az éghajlat-politikai és környezetvédelmi célkitűzéseket helyezte az uniós menetrend középpontjába. Ez utóbbi bevezette a jelentős károkozás elkerülését célzó elvet, és ezt az elvet mind a rendes kiadások, mind a Covid19-világjárvány által sújtott uniós gazdaság fellendítését célzó rendkívüli uniós alapok révén alkalmazta, e források egy részét pedig zöld projektekre különítette el. Ez nagy lehetőségeket rejt magában a környezetvédelmi integráció fegyelmének biztosítása, valamint a tiszta technológiák és a megújuló energia, a fenntartható mobilitás stb. fejlesztésének ösztönzése terén. A zöld orientáció és címkézés tette lehetővé a zöld projekteket, továbbá a tagállamok által helyreállítási és rezilienciaépítési terveikben bemutatott reformokat, amelyeknek többek között a

¹³¹ [COM\(2020\) 643 final](#).

¹³² Lásd a következők felülvizsgálatára irányuló legújabb javaslatokat: [az ipari kibocsátásokról szóló irányelv](#), [a természet helyreállításáról szóló jogszabály](#) és az [erdőirtásról szóló rendelet](#), amelyek az igazságszolgáltatáshoz való jogra vonatkozó külön rendelkezéseket is tartalmaznak.

környezetvédelmi irányítás megerősítését is meg kell kezdeniük. Ez csak az első lépés ahhoz, hogy a környezetvédelmi előírásoknak való megfelelés és ezáltal a környezetvédelem terén megváltozzon a helyzet.

Van azonban valami, amit mindannyian megtehetünk: hogy jogos követelményeket támasszunk a hatóságokkal szemben, ugyanakkor konkrét lépéseket tegyünk az uniós környezetvédelmi szabályok tiszteletben tartásának biztosítása érdekében. Ennek megvalósítása az EU-ban mindenki feladata, akár magán-, akár közjogi minőségben járunk is el.